

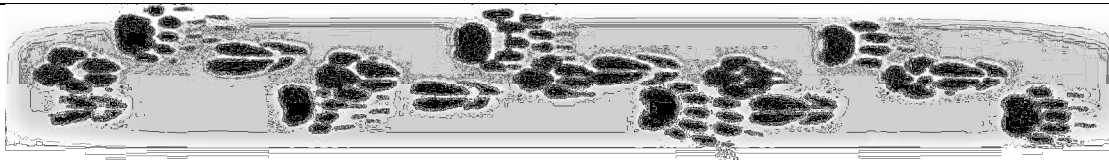
De Wissel

IVN afdeling Eijsden

Maart 2020

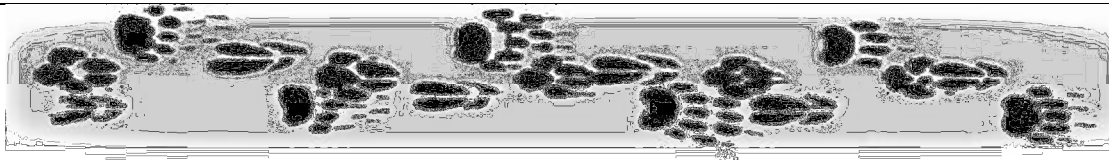
Jaargang 27 nummer 1

ivn natuur
educatie

INHOUD

<i>Inhoud</i>	2
<i>Van De Redactie</i>	3
<i>Van Het Bestuur</i>	3
Betaling contributie 2020 (herinnering)	3
Uitnodiging NLdoet dag zaterdag 14 maart 2020	4
Lezing Eikelmuis dinsdag 17 maart 2020	5
Schone Maas - Opruimactie Maasoever zaterdag 28 maart	6
UITNODIGING: ALV 2020 dinsdag 7 april	6
Digitalisering (herinnering)	7
<i>Viskes vange (28)</i>	7
De Bot	7
De naam	7
Levenswijze	7
Platvis	8
Botten in rivieren	8
De toekomst	8
<i>Liège, Luik (5)</i>	9
Het BOSMAN-arrest.	9
Het Luiks volkslied (1).	9
Kerkhoven in Luik.	10
Mont Cornillon.	11
De Bronk van Eijdsen en Luik.	12
<i>Bijzondere Waarnemingen</i>	12
<i>Agenda 2020</i>	16
Het “Wandelschema” & “Korte Tour”	16
Programmaoverzicht 2020 Vogelwerkgroep excursies & bijeenkomsten	16
Werkgroep Flora werkgroep (voorheen: Bloeiende Bermen)	17
Cursussen 2020	17
<i>Bijzondere Waarnemingen</i> vervolg van pagina: 4	17
Winter 2019-2020. Goudjakhals in Drenthe, Akkermennekes aan de Hutweg. Stormen volgen elkaar op.	19
Waarnemingen digitaal melden	29
<i>2020 bij drie vroegste lentes ooit</i>	29
Wat is normaal?	29
35 dagen eerder	30
De Natuurkalender in de komende weken	30
<i>De Maos</i>	31
<i>Het Bestuur</i>	32

VAN DE REDACTIE

Grappig, na een bijzonder zachte winter vangt op 1 maart de meteorologische lente aan met guur weer.

I.v.m. de ernst van de COVID-19 crisis en de maatregelen die de overheid treft om de verspreiding van het virus zo veel mogelijk tegen te gaan cq. te vertragen, heeft het bestuur van IVN Eijsden deze tekst gemeend te moeten verwijderen.

PDB

Terug naar de orde van de dag. Wie had er gedacht dat je in de Maas bot kon vangen? Lees onze vissenrubriek.

Verder onze waarnemingen, het feuilleton over Luik, enz.

Voor wie ziek te bed ligt en de overige lezers: Veel leesplezier!

PDB

Op de website van IVN Eijsden is regelmatig actueel nieuws te vinden. En, zoals u weet, ook de Wissel wordt daar gepubliceerd (in kleur). (www.ivn.nl/afdeling/eijsden)

VAN HET BESTUUR

Betaling contributie 2020 (herinnering)

Uit de gegevens van 1 maart 2020 blijkt dat heel wat leden hun contributie over het huidige jaar 2020 nog niet betaald hebben.

Bij dezen het verzoek aan iedereen om dat na te kijken en in voorkomend geval alsnog de contributie te voldoen.

Het verschuldigde bedrag van 11,50 Euro kunt u overmaken op de girorekening van IVN EIJSDEN, IBAN nr NL05 INGB 0000 927056 t.n.v. IVN Eijsden. Onder vermelding IVN 2020 + uw naam!

Nadat de afrekening per 1 april binnen is zullen die leden die dan nog niet hun contributie voldaan hebben een schriftelijke herinnering ontvangen.

Mocht u uw lidmaatschap willen beëindigen dan gaarne z.s.m. bericht aan het bestuur.

Het bestuur

Uitnodiging NLdoet dag zaterdag 14 maart 2020

Het bestuur nodigt de leden uit om (weer) mee te doen met de NLdoet natuurwerkdag zaterdag 14 maart 2020 van 9-13 uur in het natuurgebied De Waardhoff in Mesch. De organisatie berust bij Johan Stoffer, maar zoals gebruikelijk neemt IVN-Eijsden ook deel aan deze landelijke NLdoet dag.

Johan zorgt voor de lunch + drinken. De deelnemers leveren de handjes en zorgen voor de sfeer en goed weer.

Nadere informatie de website van De Waardhoff (www.waardhoff.nl/activiteiten) en bericht en advertentie in het weekblad De Etalage in week 11.

Meldpunt is bij de hoofdtoegang tegenover Heiweg 3, Mesch. Activiteiten:

- Aanplant struiken
- Aanplant bomen en (heg)struiken
- Zaadmengsels veldbloem & wildweiden
- Plaatsen 3 bakken voor amfibieën (zeldzame paddensoorten) bij poel
- Onthekken van percelen (weghalen afrasteringen tussen percelen)

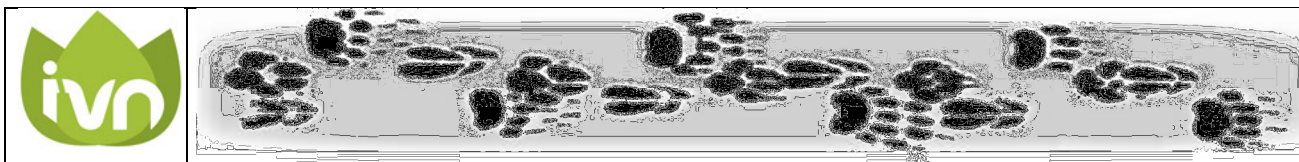
Kom ook en doe mee. Aanmelden kan via info@waardhoff.nl.

Wil je meer informatie, bel dan Johan Stoffer 06-54255572.

Bij het werken zijn werkhandschoenen nuttig. Vergeet dus niet je eigen werkhandschoenen mee te nemen.

Foto's van deelnemers komen op de website + ev. in het verslag. Als je dit niet wilt geef dat dan vooraf door.

**Het bestuur en
Johan Stoffer**

Lezing Eikelmuis dinsdag 17 maart 2020

Stichting IKL organiseert op dinsdag 17 maart een lezing over de Eikelmuis.

De Eikelmuis is een van de zeldzaamste zoogdierjes van Nederland. Vroeger kwam deze soort vrij algemeen voor in grote delen van Zuid-Limburg. Tegenwoordig wordt het diertje alleen nog gezien in het Savelsbos en rond de Bemerberg.

De Eikelmuis wordt al jaren onderzocht, waardoor we een goed beeld hebben van het aantal Eikelmuisen in het Savelsbos. De laatste jaren lijkt het niet zo goed te gaan met de Eikelmuis. Dat beeld zien we ook op andere plekken in Europa. Waar dat precies aan ligt is onduidelijk en moet onderzoek uitwijzen. Gelukkig weten we wel een aantal dingen die goed zijn voor de Eikelmuis. Bijvoorbeeld het zorgen voor meer variatie in haar leefgebied, en het verbinden van potentiële leefgebieden.

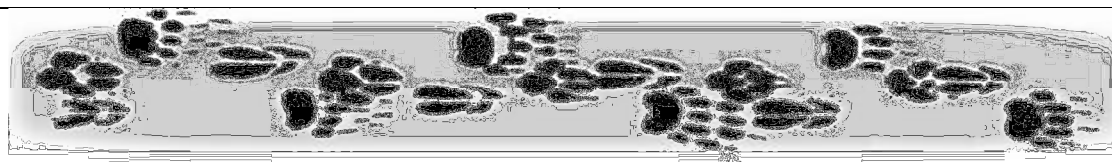
Om de Eikelmuis voor Limburg te behouden is in opdracht van de provincie Limburg een beschermingsplan opgesteld. Dat moet ervoor zorgen dat de Eikelmuis zich straks weer zelf kan redden. IKL staat aan de lat voor de uitvoering hiervan.

Op deze avond maak je kennis met dit bijzondere diertje. Een medewerker van IKL vertelt je ook alles over het beschermingsplan en wat je zelf voor de Eikelmuis kunt doen.

De lezing vindt plaats in het lokaal van IVN Eijsden, Kampweg 37b Gronsveld (voor navigatie Keerderweg 1 Gronsveld) en start om 20.00 uur. Meld je vooraf aan via www.buitenkrachtlimburg.nl i.v.m. het beperkt aantal plaatsen.

Wil je meer weten over de eikelmuis en iets betekenen voor dit zoogdierje? Schrijf je dan in voor het slaapmuizen platform via <https://www.ikl-limburg.nl/buitenkans/meld-je-aan-voor-het-slaapmuizen-platform/>.

**Stichting IKL
Het bestuur**

Schone Maas - Opruimactie Maasoever zaterdag 28 maart

IVN Eijsden heeft een lange traditie met betrekking tot het jaarlijkse opruimen van de Maasoever. Ook dit jaar willen we die traditie voortzetten en sluiten ons aan bij de actie van "Eijsden-Margraten Cleanup"!

We roepen onze leden op om hun steentje bij te dragen aan een schone Maasoever en zich aan te sluiten bij de opruimactie:

Datum: 28 maart 2020, aanvang 13.00 uur

Startpunt: Rijkswaterstaat Meetboot (Trichterweg 3, Eijsden)

Aanmelden: eijsdenmargratencleanup@gmail.com

Meer informatie: www.eijsdenmargratencleanup.nl

Het bestuur

UITNODIGING: ALV 2020 dinsdag 7 april

Het bestuur nodigt alle leden uit voor de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering (ALV).

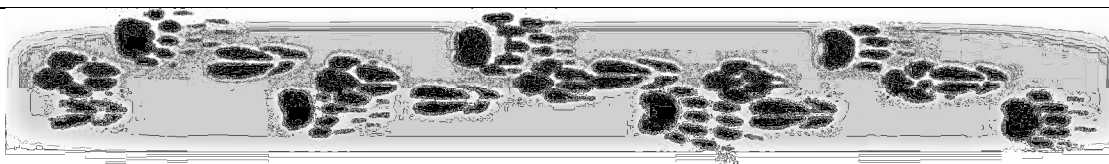
Deze zal worden gehouden op **dinsdag 7 april 2020 om 20.00u** in het lokaal aan de Kampweg te Gronsveld. Het lokaal is geopend vanaf 19.30u en de diverse jaarstukken liggen ter inzage.

Agenda:

1. Opening en mededelingen (*Maarten van der Sande, vicevoorzitter*).
2. Verslag ALV d.d. 9 april 2019 (*Jacques Piters, secretaris*).
3. Jaarverslag van het bestuur over 2019 (*Jacques Piters, secretaris*).
4. Financieel deel (*Maarten van der Sande, vicevoorzitter*).
 - a. Jaarverslag 2019.
 - b. Begroting 2020.
5. Financiële controle (*Maarten van der Sande, vicevoorzitter*).
 - a. Verslag kascontrolecommissie (*kascontrolecommissie*).
 - b. Verkiezing nieuw lid commissie.
6. Bestuursverkiezing i.v.m. vacatures (*Maarten van der Sande, vicevoorzitter*).

Kandidaten kunnen zich aanmelden bij het bestuur.
7. Rondvraag en sluiting zakelijk deel van de bijeenkomst.

Het Bestuur

Digitalisering (herinnering)

Indien u uw e-mail adres doorgeeft aan de secretaris kunnen we u ook tussendoor van activiteiten op de hoogte brengen. Ook De Wissel krijgt u dan, in kleur, via email binnen.

Daarom de oproep om indien je voorzien bent van een e-mailadres dit aan onze secretaris Jacques Piters door te geven. Het adres is

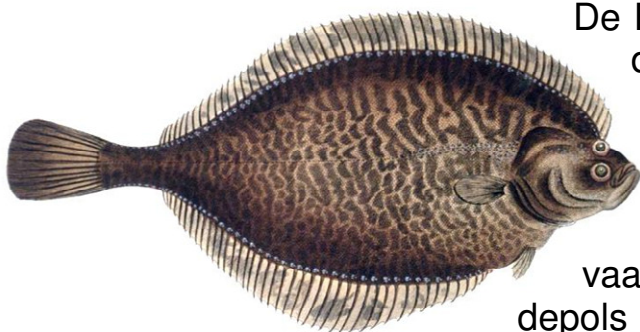
jacques_piters@hotmail.com (let op _ streepje tussen jacques en piters!)

Het bestuur

VISKES VANGE (28)

De Bot

De Bot zult u zeggen? Dat is toch een zeevis die je bij de Volendammer in de koeling ziet liggen? Dat dacht ik ook toen ik hem aantrof in de lijstjes van riviervissen.

Hoe komt de Bot dan in deze lijsten terecht? Als eerste neem ik ter oriëntatie vaak het Maastrichtse woordenboek van Endepols (1955, uitgave 1985) ter hand. "Veer zeen zoe drommels flaw vaan al dee bot en kabbeljauw" staat er.

Het lijkt er vaak op dat vroeger vlees eten hoger stond aangeschreven dan vis, maar in ieder geval is afwisseling in het eten altijd wel gewenst. Kabeljauw is zeevis, Bot ook, denk je nog steeds. Ook zeevis werd vroeger (al dan niet bewerkt ter conservering) naar de markten in het binnenland gevoerd.

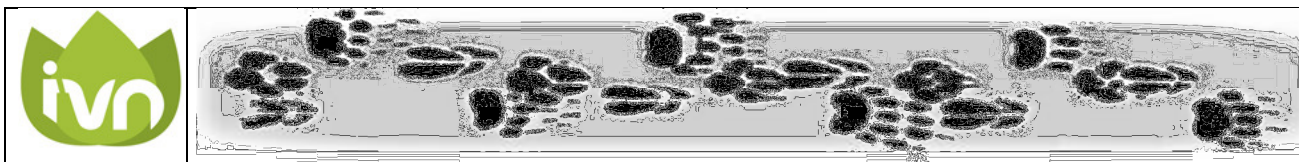
De naam

In het Frans spreken we van "le Flet" (mannetje) of "la Flondre" (vrouwtje), in het Engels van "Flounder" of "Fluke", in het Duits van "der Butt" of "die Flunder". In het Nederlands dus van "Bot". Een Limburgs woord heb ik niet aangetroffen, wel vermeldingen in het Maastrichts "wat is het versjèl tösse sjol en bot?".

Het woord "Bot" als visnaam wordt verklaard vanuit de stompe vorm van de kop. Zo kennen we ook de Tarbot en de Heilbot als afleidingen. De uitdrukkingen "botvangen" (aaneen geschreven) en "botvieren" zijn volgens de taalkundigen niet van de vis afgeleid, al zou je dit misschien wel denken. Dus botvangen betekent wel zoiets als "achter het net vissen", maar heeft niet betrekking op de Bot als een soort minderwaardige vis.

Levenswijze

In de winter wordt er gepaaid en worden er grote aantallen eitjes afgezet in

het zoute kustwater. Of de Bot zich ook voortplant in zoet water is niet bekend, hoewel er in de Elbe plaatselijk grote aantallen jonge Botten worden aangetroffen op grote afstand van de kust. De jonge visjes zien er eerst nog uit als gewone vissen en zwemmen ook zo. Op een gegeven moment verplaatst het linkeroog zich naar de rechterkant van de vis en gaat de Bot "op zijn zij" zwemmen. De rechterzijde wordt de bovenkant en kleurt donker. De linkerkant wordt de witte onderzijde. Bij 1 op de 10 Botten gaat het rechteroog naar de linkerkant, waardoor "linkse" exemplaren ontstaan (bron: "Vissen in Limburgse beken", NHGL, 2000). De Bot wordt vervolgens een bodemvis. In het zoute water worden daarbij allerlei bodemdierpjes gegeten. Jonge Botten die het zoete water opzoeken worden "Lovertjes" genoemd en leven ook daar van kleine waterdierpjes.

Platvis

De Bot, Schol (Pladijs) en Schar zijn platvissen die vallen onder de Scholachtigen. De Bot en de Schol lijken veel op elkaar. Kenners kijken naar de omvang en de kleur van de stippen en de ruwheid van de huid. Vroeger waren er ook huismoeders die het verschil kenden, wanneer ze de vis kochten om te bereiden in hun keuken (Schol heeft oranje stippen). In West-Nederland zal deze kennis van zeevis wel groter zijn geweest dan in het binnenland. Naast de hierboven genoemde platvissen zijn er nog andere soorten, vooral bekend als consumptievis. Te denken valt hierbij bijvoorbeeld aan de Tong, Griet en Tarbot. We zullen ons in de reeks "Viskes vange" beperken tot de Bot als riviervis.

Botten in rivieren

Het verrassende aan deze platvis is, dat hij ook in de rivieren voorkomt. In de Rijn zijn vangsten tot bij Basel gemeld. Het boek "Vissen in Limburgse beken" besteedt uitgebreid aandacht aan de Maas. In dit boek worden historische gegevens vermeld, waaruit blijkt dat vóór de kanalisatie van de Maas in de 20e eeuw, de Bot tot bij Luik voorkwam. Ook wordt vermeld dat op de markt in Maastricht levende Botten werden verkocht, die in de Maas waren gevangen. Dit vond nog plaats tot in de jaren '20 van de 20e eeuw. Nu, na de kanalisatie, komt de Bot nog voor in de Maas tot bij Roermond.

De toekomst

Het is te hopen dat nog te nemen maatregelen tot gevolg hebben dat de Bot weer tot voorbij Eijsden de Maas kan opzwemmen. Hierbij moet worden gedacht aan geschikte vistrappen bij alle stuwen. Ook dienen er maatregelen bij de kust te worden genomen, zodat de getijdenwerking weer tot ver op de rivier merkbaar is. Door de afsluiting van het Hollands Diep met de Volkerakdam en de Haringvlietdam werd deze getijdenwerking uitgeschakeld. Als de

Haringvlietsluizen meer worden geopend, kan de jonge Bot met de getijdenwerking weer in de Maas komen. Met dank aan de auteurs van het boek "Vissen in Limburgse beken", voor het bijeen brengen van de vele historische gegevens.

Jacques Piters

LIÈGE, LUIK (5)

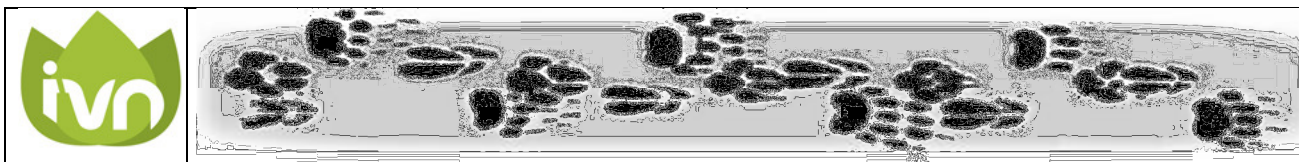
Het BOSMAN-arrest.

Ik neem aan dat menige lezer van De Wissel, net als ik, de wenkbrauwen fronsst als er weer bekend wordt dat de een of andere voetballer (of andere sporter) voor een recordsom van club verandert. En een salaris navolgt. Met daarop een afkoopsom als een en ander niet verloopt zoals gedacht. Of elders gaan voetballen op huurbasis. Idem voor de trainers. Dat heet dan de spelers/trainers carrousel. Hoe kan dat toch, hoe is dat gekomen? Dat hebben wij te danken aan een Luikenaar.

In het verleden, voor 1995 wat betreft het voetbal, kon een speler die einde contract was alleen weg bij zijn club als de nieuwe club een transfersom betaalde. Daar waren regels voor. Kwamen de clubs er niet uit dan ging de transfer niet door en bleef de speler lid van de club die hem echter niet meer nodig had. Dat overkwam de Luikse voetballer Jean-Marc Bosman in 1990. Zijn club F.C. Liège wilde hem, 26 jaar oud, houden tegen een lager salaris en wilde hem wel kwijt tegen een veel te hoge prijs. Daar trapte geen andere club in en Jean-Marc kon niet meer voetballen. Nu had hij toevallig een goede kennis, kenner van Europees recht etc. Deze kennis vond dat maar niets en vocht de regels van de Belgische voetbalbond (ook in andere landen gebruikelijk en bij andere sportbonden) aan. Bij het Europees Gerechtshof. Na een jarenlange juridische strijd luidde het vonnis in 1995: een speler einde contract kan transfervrij vertrekken en het aantal buitenlandse spelers is onbeperkt. Kwestie van vrij verkeer binnen de EU. Dat vonnis ging de geschiedenis in als het Bosman-Arrest. Jean-Marc kreeg een schadevergoeding maar voetballen deed hij al lang niet meer. De advocaten die de zaak wonnen werden er ook beter van. Er werden per bond nieuwe regels opgesteld maar al gauw bleken deze een farce te zijn. Je bent als sporter/trainer waard wat een gek ervoor heeft. En je bent gek als je niet meedoet. Het grote geld stroomt binnen. En de supporters juichen. Dat duurt nu dus al ruim 20 jaar.

Het Luiks volkslied (1).

Toen de Franse revolutie oversloeg naar Luik ontstond er al vlot de behoefte aan een Luiks volkslied. Zoiets als de Franse Marseillaise. Voor de toenmalige burgemeester, gemeenteraad en vertegenwoordigers van de middenstand een teken van eensgezindheid, vastberadenheid en saamhorigheid in het

nieuwe Luik. Aldus een proclamatie in 1790.

Er was een melodie voorhanden van een zekere Ulysse Capitaine (1828-1871). Abbée Ramoux schreef er teksten bij. Het Luikse Volkslied, *Le Valeureux Liegeois*, op de melodie van de triomfmars, was geboren.

Het eerste couplet luidt:

Valeureux Liegeois

Marchez a ma voix

Volez al la victoire!

La Liberté

De la Cité

Vous couvrira de gloire.

Dappere Luikenaar

Ga met mij mee

Kies voor de zege!

De vrijheid

Van de stad

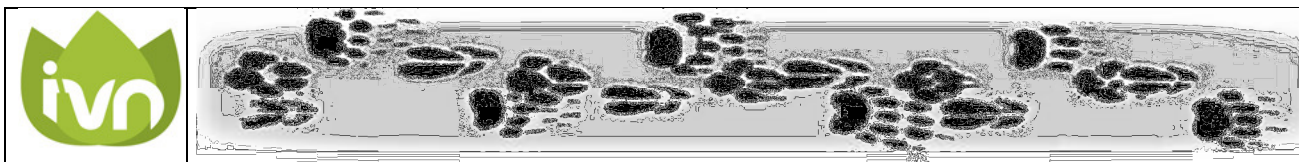
Je zult bedekt worden met de glorie.

In de loop der jaren zijn er coupletten veranderd, bijgevoegd of verdwenen. In de diverse stadsdelen en omliggende gemeentes bestaan er plaatselijke varianten van de tekst. Ook het Maastrichtse carnavalslied *Bie M'n Taant Ketrien* heeft een tekst op de melodie van *Valeureux Liegeois*. Als jeugdig lid van de Roeij heb ik, tussen 1954 en 1962, de mars ook mogen spelen. Vooral met de Bronk. Als ik zo rond 24 juni, mijn naamdag St. Jean, in Outremeuse ben hoor ik de klanken ook tijdens het plaatselijke feest.

Kerkhoven in Luik.

Toen Luik een zelfstandige gemeente werd en een industriestad in volle ontwikkeling kwamen er heel wat veranderingen. Onder andere vanwege plaatsgebrek en vanwege hygiëne werden de vele kleine kerkhoven in de stad gesloten. En geruimd. Vanaf 1805 enkel nog 3 kerkhoven, buiten het stadscentrum. Het kerkhof van Hocheport, dat van De Bayards en dat van Robermont aan de oostzijde van de stad. De Bayards werd in 1816 gesloten en Hocheport in 1821. In 1874 kwam er een tweede grote begraafplaats in Walburge aan de westkant van de stad. Op de grote kerkhoven werden de gelovigen wel min of mee per parochie begraven. Ook zijn er de gebruikelijke aparte plekken voor afgestorvenen uit de beide wereldoorlogen, met de daarbij behorende monumenten. Ook aparte plekken voor niet Christenen zoals Joden en Moslims. Veel groen.

Ten oosten van Luik bevond zich, in de huidige deelgemeente Bressoux, de Abdij van Robermont, een groot complex. Tijdens de Franse tijd, einde 18e eeuw, werden de kerkelijke bezittingen verbeurd verklaard. In 1797 werd de abdij verkocht. Echter de tuinen, een complex van ca. 44 hectare, niet omdat de Gemeente Luik daar een begraafplaats van wilde maken. Het Cimétière de Robermont langs de huidige N3. Er werden alvast overleden militairen begraven. Vanaf 1805 ook burgers. Op de militaire begraafplaats liggen zowat 100 Franse, 800 Duitse, 300 Italiaanse, 150 Russische, 250 Belgische en ook 50 gesneuvelden uit het Gemenebest uit WOI. Uit WOII slechts een 75-tal

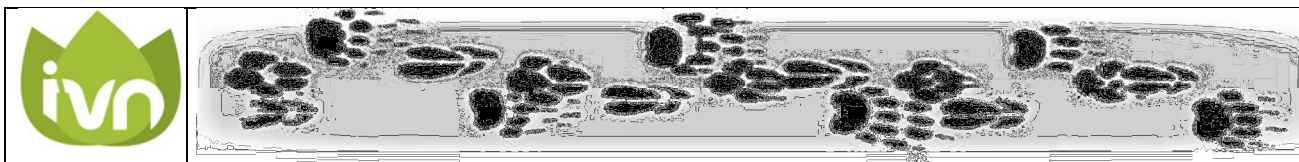
Belgische militairen. Er zijn heel wat monumentale graven. Sinds 2002 is een deel van het kerkhof van Robermont geclassificeerd. Een van de opvallendste artistieke grafmonumenten is dat van de Luikse beeldhouwer Leonildo Giannoni op wiens graf een door hem zelf vervaardigd beeld van zijn echtgenote is geplaatst. Een vrouwelijk naakt dat wanhoop uitbeeldt.

Het Cimétière de Walburge is slechts 22 hectare groot. Het kwam er aan de westkant omdat het oostelijke kerkhof toch wel moeilijk, en voor velen ver weg, bereikbaar was. Hier ligt bij de WOII slachtoffers o.a. begraven Nic Erkens, slachtoffer van het Hannibalspiel waarbij onze Eijdsense verzetsgroep opgerold werd door de bezetter. Naast dit kerkhof ligt het Dierenkerkhof van Luik. Een bezienswaardigheid op zich.

In de gemeenten die in de loop der tijd bij Luik zijn aangesloten zijn er ook nog in gebruik zijnde kerkhoven. Ik heb ze praktisch allemaal bezocht en sta nog steeds te kijken van de vele niet-franse namen. Luik is inderdaad een mengelmoes van nationaliteiten, al eeuwenlang! Altijd zo geweest.

Mont Cornillon.

Op de heuvel Mont Cornillon in oostelijk Luik was al in de 11e eeuw (1088) een melaatsenkamp. Vanaf 1124 vestigden zich er de Premonstratenzers die de verpleging ter hand namen. Of te wel de Norbertijnen, de witte paters. Een nog niet zo oude orde die leefde volgens de geest van St. Augustinus. Het was een dubbel orde. De Norbertijnen kenden ook een lekenorde. De kloosterlingen zetten zich vooral in voor de verpleging van die melaatsen en later ook andere zieken. Het klooster was in tweeën verdeeld. Enerzijds de mannelijke kloosterlingen en hun patiënten, anderzijds de vrouwen. Op een gegeven moment vonden zij het niet veilig genoeg meer op de heuvel. Zij verhuisden naar de stad, nabij het Bisschoppelijk Paleis, naar het klooster Beaurepart. Er werd rond 1288 een fortificatie gebouwd die in 1336 weer vernietigd werd. In 1360 namen de Kartuizer monniken het klooster over en maakten er een chartreuse van. Qua bouw en indeling hetzelfde als hun kloosters elders in Europa. De plek op de heuvel, had een strategisch belang bij de bescherming en/of belegering van Luik. Het klooster kwam door de vele oorlogshandeling niet tot een echte grote bloei. In 1793 moesten de Kartuziers hun klooster verlaten. Hun tuinen werden het Cimétière de Robermont. In 1817 werd ter plekke het Fort Chartreuse gebouwd op bevel van de Hollandse bezetter, onze Koning Willem I. Sinds 1980 is het fort verlaten en heeft de natuur het overgenomen. Enkele gebouwen werden gerestaureerd en er is een bejaardenhuis in. Sinds een 10-tal jaren is er een investeerder actief. Als je na de Pont d'Âmerceur de N3 neemt en onderaan de Rue de Robermont direct het zware kasseienwegje, Rue Thier de Chartreuse, neemt ga je via een helling van wel 18% min of meer dwars door het voormalige kloostercomplex naar het voormalige fort. Boven dan via de Rue des Fusillés naar het kerkhof

van Robermont.

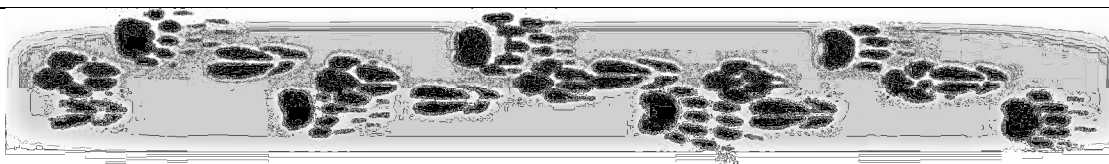
De Bronk van Eijsden en Luik.

Een van de oudste kerken van Luik is de Basilique Saint Martin. De kerk staat op de plek, op de heuvel Publémont, waar Bisschop Heracles in 963 eentje bouwde met de bedoeling daar de hoofdzetel van het Bisdome te vestigen. Opvolgers van hem vestigden uiteindelijk hun centrum lager rond de huidige Place Saint Lambert. Het gebouw is laatgotisch. In 1246 werd hier voor het eerst het feest van Sacramentsdag gevierd dat zich over de hele katholieke wereld zou verspreiden. De priorin van Mont Cornillon, de latere Heilige Julia, was een zogeheten mystica. Zij kreeg talrijke visioenen. Over de betekenis sprak zij met talrijke hoge geestelijken in het Luikse. Uit een der telkens weerkerende visioenen concludeerde zij dat er een apart feest moest komen ter ere van het Lichaam van Christus. De Prins-Bisschop van Luik Robert van Thorote, mede beïnvloed door zijn aartsdiaken Jacques Pantaleon, stelde het feest in zijn bisdom in. Sacramentsdag, te vieren op de 2e donderdag na Pinksteren. Met o.a. een processie. Paus Urbanus IV, de eerdere Luikse aartsdiaken Pantaleon, maakte er in 1264 een voor de hele katholieke kerk geldende Feestdag van. Heden ten dage wordt op de overgebleven plaatsen de processie gehouden op de 2e zondag na Pinksteren.

Jean Creuwels (uit diverse bronnen)

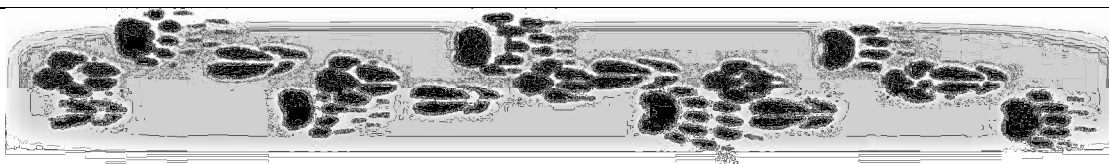
BIJZONDERE WAARNEMINGEN

- 01.12 De bermen van de veldwegen in het Eijdsense buitengebied zijn kaal geschoren.
- 04.12 In de Sjechelder ligt een Vos voor zijn hol te zonnen. Op het water in de EB vooral Kuifeenden, terug van weggeweest. Tussen een groepje Nijlganzen zit een Casarca eend.
- 06.12 Op de Voer zwemt zowaar een Dodaars. Broer Jef ziet een Tapuit tussen Banholt en Mheer. Deze bijzondere vogel is op trek. De Bevers laten zich niet zien. Overigens kwam ik per toeval achter dat in de stad Groningen sinds 1964 een kunstwerk staat van wijlen Teun Roosenburg (van Kasteel Oost) voorstellende een Bever.
- 07.12 Er is een drijfjacht tussen Voerenweg en Rijckholterbos. Al snel worden enige Vossen opgejaagd en doodgeschoten.
- 08.12 In Voeren wordt een drijfjacht gehouden. Resultaat 4 gedode Wilde Zwijnen. Er zouden er tientallen zitten? In Oudsbergen e.o. dan een drijfjacht met 150 deelnemers. Goed voor 20 dode Wilde Zwijnen. Voor beide acties zijn speciale verkeersmaatregelen nodig plus extra inzet politie.
- 10.12 Een ouderwetse herfst, al enkele dagen regenachtig. Weer om geen hond buiten te laten. Tot mijn verbazing loopt er een Fazanthaan bij

De Blokhut in Gronsveld! Langs de Spoorlaan in Maarland ligt een dood Konijn, duidelijk geraakt door de machine die het wintergroen maaide.

- 13.12 Met Jo e.a. dapperen een natuurtocht gemaakt Teuven / Hombourg vv. Achteraf viel het mee. Geen gestage regenval, zo nu en dan druilregen. Geen weer voor vogels. Toch ontging een partijtje Sijzen ons niet en ook een 6-tal Grote Zilverreigers kregen aandacht. Wel weer geen sporen van wild. Was ook wel lastig met al die bladeren op de grond en nog aan de struiken. Toch ontging mij een Hemipneustes niet. Ik vond hem gewoon op het pad, los gespoeld. Mijn medewandelaren moesten genoeg nemen met de Nederlandse naam van het dier: een fossiele Zee-egel van wel 60 miljoen jaar oud! Ook liepen wij kilometers langs de afrastering van het domein van een landgenoot die heel Voeren lijkt opgekocht te hebben en die zelfs veel oude boswegen afgesloten heeft voor wandelaars.
- 14.12 Langs de Trichterweg is een mini drijfjacht aan de gang. Ik tel 2 geweren en 3 drijvers met wat honden. Boven het water achter Kasteel Oost toch een IJsvogel.
- 15.12 Het water in de Maas stijgt nog. In de EB is het niet meer mogelijk tussen de 2 Maasarmen te lopen. Op de weg omhoog van Vitschen (Voeren) naar Kattenrot ligt een dode Das.
- 20.12 Het bruggetje over de westelijke Maasarm is vernieuwd. Een stevige stalen constructie met een houten loop gedeelte. GEEN leuning. Dixit een medewerker van Het Limburgs Landschap lopen de dieren niet over een smal brugje met leuning. Wij wandelaars kunnen weer een rondje lopen.
- 22.12 Het waterpeil van de Maas schommelt nog al. Tja, die regen.
- 23.12 Er vliegen om ca. 10.41u een 35-tal Kraanvogels over het hamstergebied Heer zuidwaarts. Op waarnemingen.nl gemeld door Lydia Lippens, lid van IVN Eijsden.
- 27.12 Met Jo e.a. Voetspoor 308 gelopen. Een tocht door het Land van Herve (Aubel) rond Fort Aubin-Neufchateau. Droog, uitstekend wandelweer voor de tijd van het jaar. Heel wat hoogtemeters met korte, venijnige klimmetjes. Eentje zelfs over een stenig pad dat veranderd was in een beekje. Een van de kenmerken van dit landschap is inderdaad het verschijnsel bronbeekje. Heel wat modder. Wij gingen zelfs over paden waar je 15 á 20 jaar geleden niet over mocht. O.a. door het Bois de Roi. Dus zelfs voor mij onbekend terrein. Ook opmerkelijk de tientallen hectares biomaïs. Die verpesten het hele ouderwetse bocagelandschap. Weinig vogels onderweg en ander wild helemaal niet. Langs de Berwinne wel sporen van Bevers. Op de waterplas van Natagora in Val-Dieu dan wel een bijzondere vogel, een Wintertaling! De mij al vele jaren bekende dasenburcht in de breukmergel langs de holle weg grenzend aan het Wijn-domein Marnieres bleek in dezelfde miserabele staat als altijd. Bewoond,

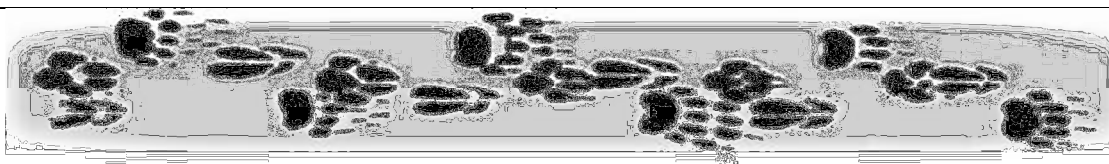
belopen, lastig te zien. Geen echte sporen. De wijngaard wordt overigens geëxploiteerd door ene Benoit Heggen. Een voormalige fruitteler uit de bekende Voerense familie Heggen, fruittelers pur sang. Vaklui. Het kerkhof bleek ook opgeschoond. Gelukkig nog heel wat oudere grafmonumenten over. O.a. van een telg van de Regout familie, voormalig eigenaar van een kasteel in Neufchateau. Ook heel wat Eijdsdensedse namen.

- 27.12 Om ca. 16.35u vliegen er 40 Kraanvogels over Banholt en Mheer zuidwestwaarts.
- 28.12 Ten Noorden van de Parrestraat lopen een handvol jagers met honden over de akkers. 04.01 Het jaar begint goed. Bij de ingang van het voormalige Belgische deel van de EB staat het, bij Ardennen wandelaars wel bekende, jachtbord. CHASSE, passage interdit, pour votre sécurité, AFFUT. 04/01/2020 de 13.00-16.00 h. Op de schaatspoel geen watervogels, elders ook niet al te veel.
- 05.01 Mijn eerste Reeën van dit jaar. 1*3 en 1*2 (moeder en kind) in het bos bij Huize De Beuk. Ook de Stinkend Nieskruid (Helleborus) planten zijn present. En natuurlijk mountainbikers op het verkeerde pad. Idem loslopende honden.

@ 05.01 Sietske van der Veen meldt: een dode Bever op de beverburcht bij de jachthaven in de EB (op de landtong bij de meetboot). Het kadaver zag er nog vers uit, maar was redelijk aangevreten.

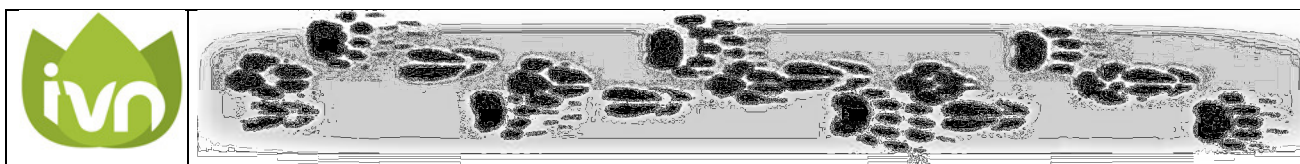
- 06.11 De eerste dode Das wordt gemeld langs de N278 nabij de wijnkelder voor Cadier.
- 07.01 Een uurtje op bezoek bij mijn Belgische vrienden in Nurop. Genoten van de vele tuinvogels. Alle mogelijk Mezen en Mussen plus 2 Appelvinken (koppel), 2 Grote Bonte Spechten en 3 Vlaamse Gaaien. Allen op de voedertafel. Tot de regelmatige bezoekers van dit vogelparadijs horen ook Boomklevers en Boomkruipers. Recentelijk ook een Goudvink. Op de wandeling terug naar huis een Mannetje Blauwe Kiekendief boven Kattenrot, zowel bij ons als bij onze Belgische burens. Trok zich van de grens niets aan. Tevens Mussen, Groenlingen en Geelgorzen in/op/boven de heggen. Sneeuwklompjes ook al present.
- 10.01 In Maastricht, op het water in de buurt van Boschpoort en Boscherveld, is een Blauwvleugeltaling gesignaleerd. Zo te zien gaat iedere zichzelf respecterende Limburgse vogelaar naar deze bijzondere vogel kijken. En passant ook heel wat waarnemingen van andere vogelsoorten in die buurt. In de EB weinig soorten en aantallen vogels. Een Vlaamse observator snapt er niets van. Ik zie gelukkig een IJsvogel.

- 13.01 Links en rechts staan er al Gevlekte Aronskelken boven de grond.
- 14.01 Feest in Belgisch Limburg! Na het verdwijnen van wolvin Naya (zie 01.10.2019), dook einde december een nieuwe wolvin op. Zij kreeg de naam Noëlla. Inmiddels wijzen sporen en camerabeelden erop dat zij wolf August ook al heeft ontmoet.
- 15.01 In een weiland in Libeek langs de Groeneweg ligt een dode Das.
- @ 16.01 Sietske van der Veen meldt: Rond 14:45 uur zag ik een grote dode Das bij de T-kruising Groene Weg en veldweg naar Libeek. Op de B/NL grens. Navraag bij Jean leert dat het dezelfde das is als die van 15.01.
- 17.01 Een bevriende buschauffeur van lijn 57 meldt een dode Das langs de Langsteeg net buiten Herkenrade. In het bos, nabij Klein Berg, op de bekende plek duizenden Sneeuwkllokjes.
- 18.01 Ten Noorden van de Parrestraat nog eens een drijfjacht. Op de percelen aan de oostkant van het Hamstergebied Heer hebben Wilde Zwijnen huisgehouden. Ook een weiland bij de Mostertberg is omgeploegd, door dezelfde groep neem ik aan.
- 19.01 In Huize De Beuk vindt zo te zien de nieuwjaarsbijeenkomst plaats van de Faunabeheersers uit de regio. Veel vogelaars maken van het weekend gebruik om de Blauwvleugeltaling in het Bosscherveld te spotten.
- 23.01 2 Personen melden een dode Das langs de weg tussen Caberg en Smeermaas ter hoogte van Belvédère.
- 24.01 Met Jo e.a. een tocht van 14 km gemaakt, vanuit Banneux. Uitstekend wandelweer, open lucht, zon. Heel wat hoogtemeters, veel vergezichten. Van 200m boven NAP tot 325m, meerdere keren. Weinig speciale vogels, geen wild. De tocht 4 jaar geleden ook gemaakt (in de zomer) en alweer blijken onverharde wegen te zijn verhard. En de lintbebouwing gaat alsmaar door. Jammer. De gehuchten Stinval, Blindeff en Cornemont getuigen van een rijk industrieel verleden. De ondergrond van kalksteen, zandsteen, leisteen en ijzerhoudende lagen is eeuwenlang geëxploiteerd. Door de streek loopt de oude verbindingsweg tussen Bisdóm Luik en het Abdijprinsbisdom Stavelot, vroeger een eigen staat. Ook zijn er Romeinse sporen gevonden.
- 26.01 Een Fazanthaan boven een akker op St. Amand.

Zie verder op pagina: 17

AGENDA 2020

Het "Wandelschema" & "Korte Tour"

18 mrt	Rondom Heijenrath, 9km, KT164	11.00uur
22 apr	Uiterwaarden Borgharen, Itteren, 9km	11.00uur
20 mei	Rondom Lemiers, Orsbach en Mamelis, krant, 12 km	11.00uur
17 juni	Vanuit Battice door het weidse Land van Herve, VS303, 11km	11.00uur
15 juli	Wandeling door landgoed Terworm, 8 km, KT189	11.00uur

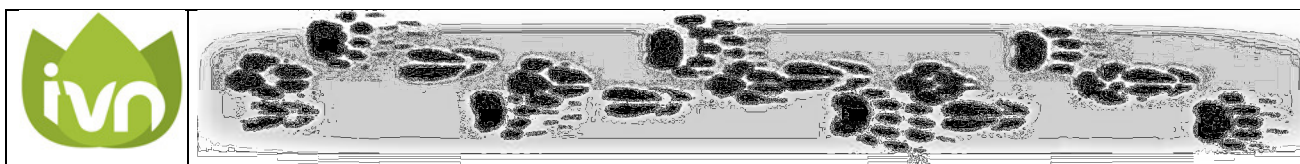
Het programma is samengesteld door José Goessens, Marianne Theunissen, Betsie van der Put en Anne van Santen. Vertrek Cultureel Centrum 11.00 uur via carpooolsysteem. Bij elke weersomstandigheid.

Bijdrage onkosten chauffeur € 2,50 per persoon, ongeacht de afstand. Deelname aan deze wandelingen geschiedt op eigen risico. Wandelingen zijn geschikt voor een ieder die goed ter been is. Wij gaan er vanuit dat iedere chauffeur een eigen inzittende verzekering heeft.

Anne van Santen, tel. 043-4094672, asvansanten@home.nl

Programmaoverzicht 2020 Vogelwerkgroep excursies & bijeenkomsten

Datum	Tijd	Activiteit	Vertrekpunt/locatie/contact
MAART			
Donderdag 5	08.00	Excursie Kevie Tongeren	
Woensdag 18*	08.30	Broedvogelonderzoek Voer	Lydia
Donderdag 26	08.00	Excursie Savelsbos	
APRIL			
1-30 april *	07.00	1 ^e MUS-telling	Ed/Thérèse
Woensdag 1*	08.30	Broedvogelonderzoek Voer	Lydia
Donderdag 9	07.00	Excursie Ospelse Peel	
Woensdag 15 *	08.30	Broedvogelonderzoek Voer	Thérèse
half apr-eind jun*		Controle uilenkasten	Philippe/Frans
Donderdag 30	07.00	Excursie Vielsalm	Lydia/ Thérèse
MEI			
Woensdag 6*	08.30	Broedvogelonderzoek Voer	Thérèse
15 mei-15 juni*	06.30	2 ^e MUS-telling	Ed/Thérèse
Donderdag 14	08.00	Excursie Maaswinkel	Lydia/ Thérèse
Woensdag 20*	08.30	Broedvogelonderzoek Voer	Frans
Woensdag 27*	08.30	Broedvogelonderzoek Voer	Frans
Zaterdag 30	08.00	Seizoenstelling	Eijsder Beemden
JUNI			
Donderdag 4	08.00	Excursie Brunssummerheide	Ed
15 juni-15 juli*	19.30	3 ^e MUS-telling	Ed/Thérèse
JULI			
13 juli-27 juli*		Huiszwaluwtellingen	Thérèse
AUGUSTUS			
Zondag 23		Gezinsdag	
Zaterdag 29	08.00	Seizoenstelling	Eijsder Beemden
SEPTEMBER			
Donderdag 3	08.00	Excursie Aubel Berwinne	Philippe
OKTOBER			
Donderdag 8	08.00	Excursie Bunderbos Elsloo	Lydia

NOVEMBER			
Donderdag 5	08.00	Excursie Borgharen/Itteren	
Zaterdag 28	09.00	Seizoenstelling	Eijsder Beemden
DECEMBER			
Woensdag 16	09.00	PTT-telling Meerssen	Lydia/ Thérèse/Ed
JANUARI 2021			
Dinsdag 5	19.30	Nieuwjaarstreffen	School Kampweg

* Exacte datum en tijd te bepalen door teller(s)

Wil je deelnemen aan een excursie (behalve die naar de Eijsder Beemden), meld je dan s.v.p. aan bij Ed Bayens (ed_bayens@yahoo.co.uk; tel. 4091024).

Telefoonnummers:

Ed	409 10 24	Philippe	457 23 70	Frans	409 12 83
Lydia	361 58 05	Thérèse	408 54 10		

Aan de activiteiten van de vogelwerkgroep kan in principe elke IVN'er deelnemen. Hebt u belangstelling om vogelaar te worden? Bel!

Ed Bayens

Werkgroep Flora werkgroep (voorheen: Bloeiende Bermen)

In principe gaan we iedere laatste vrijdag in de maand op pad om planten en bomen te bekijken. We vertrekken steeds om 13.30 uur (tot 16.00 uur) vanaf verschillende locaties. Het programma bespreken we in januari. Inlichtingen: Annemie Speckens, 043-4092623, annspeckens@kpnplanet.nl of Anne van Santen, 043-4094672, asvansanten@home.nl
Dus als je mee wilt lopen dan mail even.

TdJ

Cursussen 2020

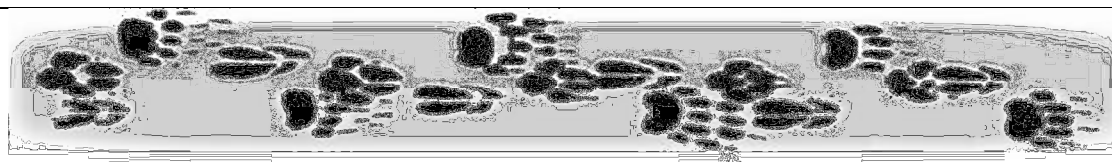
Datum	locatie	onderwerp
17 maart 2020 20:00 u	Dassenburcht	De Eikelmuis, IKL

Onderwerp, spreker en plaats wordt bekend gemaakt via de plaatselijke pers en op de site van ons IVN. Hebben wij uw mail adres dan ook per mail.

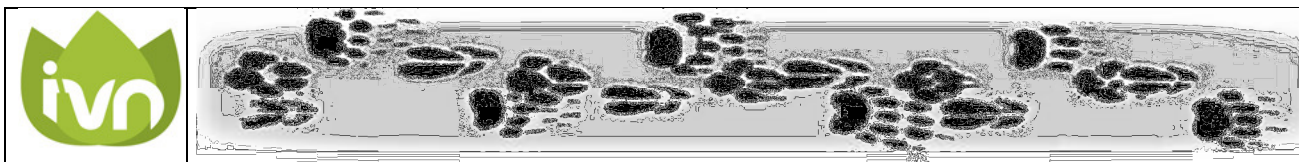
De zaal is open vanaf 19.30 uur en wij beginnen stipt om 20.00 uur. Inclusief pauze tot 22.15 uur. Voor leden gratis, niet-leden betalen € 3,-.

BIJZONDERE WAARNEMINGEN *vervolg van pagina: 12*

- 29.01 De omgekapte bomen (o.a. wilde zoete kersen) ten noorden van de Henkeput worden uit het bos verwijderd. Een gesprekje met de uitvoerder leert dat ter plekke meer open ruimte in het bos gemaakt wordt ten behoeve van de groei van een zeldzaam plantje, de Blauwzwarte Rapunzel. Deze plant groeit inderdaad in het Savelsbos langs enkele bospaden. Zoals de Maarlanderweg en het pad door de Sjechelder naar de Kiezelkuil en naar de Henkeput. Er staat al Daslook boven de grond.
- 29.01 Secretaris Jacques Piters meldt een dode Das bij de kruising Banholtergrubbe en Langsteeg.

- 02.02 Hoeg water in Heugem. Das war einmal. Het peil van de Maas is gestegen. Een rondje door de EB aan de noordkant is niet meer mogelijk. Bitter weinig watervogels te zien. Langs de Cauberg in Vilt sneuvelt een Das.
- 07.02 Tussen Wahlwiller en Bocholtz worden na 15.00u enkele kleine groepen noordoost overtrekkende Kraanvogels gemeld.
- 08.02 Muurhagedissen profiteren van de winterzon. In De Heeg worden ijverig struiken gekortwiekt. Links en rechts wat Putters.
- 10.02 Op St. Amand is een akker zwart van de Grauwe Ganzen. Ook een grote groep Nijlganzen present. Ik vind het kadaver van een Blauwe Reiger.
- 11.02 Met deze regenwinter blijft de Maas hoog. Zo te zien ben ik de enige in de EB. Mijn rondje kan ik niet maken. De vogeltjes houden zich koest in de struiken en bomen. Op het water weinig watervogels. De Koniks knabbelen aan de boomtakken. Witte Kwikstaarten zijn blijkbaar wel al op trek.
- 16.02 Mijn eerste plukjes bloeiend Speenkruid. Bij de Fontijn ook de eerste Rode Kelkzwammen. De bosbodem kleurt groen.
- 17.02 Ook al bloeiende Maartse Viooltjes. De Daor is versperd door een omgevallen boom. Met moeite kan ik mijn fiets eroverheen tillen.
- 18.02 Ik zie plots op heel wat plekken in het Savelsbos plukjes Vogelmelk. Ten Oosten van Amby vliegen ca. 60 Kraanvogels noordoostwaarts.
- 19.02 Twee rozetten van de Slanke Sleutelbloem nabij Jooste Keele. Het grasland voor de Hondsbeggrubbe is omgeploegd door Wilde Zwijnen. De jagers van St Geertruid slagen erin 5 Zwijnen te doden.
- @ 19.02 Peter De Bie meldt: sinds begin februari was er al kikkeractiviteit in onze vijver. Vanochtend het eerste kikkerdril (Bruine Kikker) op de gebruikelijke plek in onze vijver aan de Beezepool. Dat is pakweg 2 weken eerder dan in 2019!
- @ 19.02 Sietske van der Veen meldt: Rond 4 uur zag ik vanuit mijn tuin aan de Beezepool een 30-tal Kraanvogels richting noorden vliegen.
- 20.02 Het bosje langs de Gr. de Geloeslaan bij de Voer is flink uitgedund. Ook in het park van Kasteel Eijsden zijn al heel wat bomen verwijderd. Tot 15.03 wordt er verder gewerkt.
- 21.02 Dode Das langs de N278 voor de stoplichten in Margaten. Ook de bermen van deze N278 worden nog volop gekortwiekt.
- 21.02 Met Jo e.a. een rondje Roetgen gelopen. Uitstekend wandelweer. Zo aan de noordelijke grens van de Hoge Venen een avontuurlijke, gevarieerde tocht. In en langs de Weser (Vesdre) heel wat sporen van Bevers. Verse en minder verse knaagsporen. Ook enkele dammen nog in aanleg of in gebruik. Hoog in de lucht een Rode Wouw. Geen wild gezien. Op het water van de Dreilagerbachtalsperre tot onze grote verrassing een koppel Grote Zaagbekken.
- 24.02 Er trekken Kraanvogels over Belvédère.

- 25.02 Carnavalsdinsdag. In Laag-Caestert laten zich Muurhagedissen bewonderen. Op het water van de EB zijn al koppeltjes Futen aan het baltsen. Langs de Trichterweg staan links en rechts Maarts Viooltjes en Sneeuwkllokjes.
 - 26.02 Tocht over De Kaap goed voor 6 Reeën. De natte sneeuw blijft even liggen. Bij de vuursteenmijn, in een zee van groen, enkele bloeiende Witte Bosanemonen. Ook wat rozetten van Slanke Sleutelbloemen. Een Reebok gaat er tussen uit. 2 Vossenholen weer bezet door vermoedelijk een moeder Vos met haar jongen.
 - 27.02 In verschillende poelen in de Daor al klompen Kikkerdril.
 - 29.02 Het peil van de Maas is weer flink gestegen.
- @ 02.03 Annemie Speckens meldt: rond 14.30 u gezien vanuit mijn voortuin aan de Beezepool een groep Kraanvogels van ongeveer 110 ex. Gezien vanuit mijn voortuin. Mooie lange "slierten", van zuid naar noord vliegend, matige zuidenwind.

Jean Creuwels, met dank aan de melders

Winter 2019-2020. Goudjakhals in Drenthe, Akkermennekes aan de Hutweg. Stormen volgen elkaar op.

Dinsdag 19 november 2019. Wiel Schins ziet een juveniele Das aan de Julianaweg in Sint Geertruid, richting Herkenrade. Jammer genoeg niet meer in leven, wellicht een verkeersslachtoffer.

Zaterdag 7 december. In een gesprek met een oude Maasbewoner van 80 jaar gaat het al gauw over de rivier en over de stuwdammen ("barrages") die bestonden uit houten palen ("fermêtte"). De palen stonden naast elkaar in een constructie in de rivier. Ook ondergetekende heeft nog wel zo'n "barrage" gezien bij Visé. Het hout was in Eijsden erg gewild als juttersbuit. Maar welk soort hout was dit nu eigenlijk? Eiken? Dat werd wel eens gezegd. "'Het haw t'rs ooch van sjpiksjiën" zegt een andere Eijdsenaar, de heer Waterval. Dat woord heb ik al lang niet meer gehoord, tijd voor wat navraag en opzoekerij. "Sjpiksjiën" is hout van Amerikaanse bomen: "Pitch pine" genoemd. "Grenen" is hout van de Grove den. "Vuren" komt van de Fijnspar. "Sjaofsjiën" waren houtkrullen en "zaegmael" was zaagsel. Leuk om nog eens op een rijtje te zetten, die termen.

In de supermarkt tref ik enkele heren die nog goed op de hoogte zijn van het landschap tussen de Maas en Laag-Caestert in vroeger jaren. Je had er de "Kleng Del", een waterhoudende oude Maasarm. Hier konden hele jonge Palinkjes ("kleng ielkes") worden gevonden. Iets verderop had je het "Vurke" (Voertje?), maar dat was meer een goot voor afvalwater. Gelukkig hebben we nu de waterzuivering. Niet alles was vroeger beter.

Zondag 8 december. Lezing Eugène Dubois door Ludo Helleman. "Darwin, Fokker en de Aartsengelen". Jammer genoeg kan ik er deze keer niet bij zijn. Blijkens de vooraankondiging gaat de spreker in op het begrip adaptatie (aanpassing) en natuurlijke selectie. Deze begrippen hebben nog wel eens voor misverstanden gezorgd, ook onder leraren en studenten. De begrippen die zijn ontwikkeld, kunnen

ook worden gebruikt bij hele andere onderwerpen, zoals bij de evolutie van vliegtuigontwerpen. Hoe de Aartsengelen in dit verhaal passen kunt u misschien vernemen van degenen die wel bij de lezing konden zijn.

Het bericht komt in de media dat 2 weken geleden een Goudjakhals is waargenomen in Drenthe. Dit is de 3e keer dat deze soort in Nederland is gezien. Hij lijkt op een kleine Wolf en omdat hij op eigen kracht vanuit overig Europa komt aangelopen wordt hij niet beschouwd als een exoot.

Donderdag 12 december. Professor José Joordens, bekleedster van de Eugène Dubois wisselleerstoel 2019 geeft een lezing in de Aula aan de Minderbroedersberg in Maastricht. Het thema is de menselijke evolutie. In navolging van Dubois doet Joordens onderzoek in gebieden waar mogelijk antwoorden worden gevonden. Nu zijn dat Kenia en Indonesië. In haar begrijpelijke spreekstijl geeft ze de hoofdpunten weer van 7 miljoen jaar evolutie van de mensachtigen. Vroeger spraken we van soorten mensachtigen, nu is het misschien beter om van ondersoorten te spreken. De verschillende typen mensen konden namelijk onderling vruchtbare nakomelingen krijgen. Ongeveer 2 miljoen jaar geleden verspreidde de Homo Erectus zich over de gehele Oude Wereld (dus zonder Amerika). Dit is de ondersoort die door Dubois is beschreven. In een bepaalde periode bestonden er op de wereld minstens 8 ondersoorten. Dit is nu onvoorstelbaar, de huidige mens kent nog maar 1 ondersoort. De Neanderthaler is het bekendst als een andere ondersoort van de mens. Een onderwerp dat ook de revue passeert is hoe evolutiemechanismen werken. Dat er daarbij ook seksuele selectie plaatsvindt op grond van kenmerken, vermoedden de vroegere denkers ook al. Met andere woorden: een vrouwtje kiest voor de seksualiteit (voortplanting) een mannetje op grond van bepaalde (vaak uiterlijke) eigenschappen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de opvallende veren van sommige vogels. Na een flink aantal generaties worden die eigenschappen dan steeds meer zichtbaar in de populatie. Met andere woorden, de veren van de mannetjes worden steeds uitbundiger van kleur en formaat, omdat de vrouwtjes de mannetjes selecteren op grond van dit kenmerk.

Zaterdag 14 december. In Heijen (Noord-Limburg) wordt een Wolf gezien. Verwacht wordt, dat er zich in Limburg enkele Wolven zullen vestigen in het Meinweggebied.

Stevige rukwinden teisteren het land. De rukwinden veroorzaken wervels om de gebouwen, zodat op de meest onverwachte plaatsen dingen wegwaaien. De grote Kerstmarkt in Dordrecht wordt op de zaterdag afgelast. In Kerkrade kan de brandweer voorkomen dat een grote Kerstboom omwaait. In de berichtgeving wordt gesproken over een verhoogde waterafvoer van de Maas. Inderdaad is bij Eijsden weer eens een sterk stromende Maas te zien. De afvoer bedraagt rond de 1000m³ per seconde.

Zondag 15 december. In de regio Vijlen-Vaals worden windstoten van 100km per seconde gemeten. De Kerstboom op de Markt in Sittard begeeft het onder het natuurgeweld.

Dinsdag 17 december. Alweer een zeer zachte dag. Het wordt maar liefst 15 à 16°C. In heel Nederland worden uit de winterslaap ontwaakte Citroenvlinders gezien. In de avond jaarafsluiting IVN Eijsden. Ten overstaan van een volle zaal (30

leden) wordt Anne in het zonnetje gezet vanwege haar niet aflatende inzet. De Vogelwerkgroep laat een Steenuilenkast zien, die "Marterproof" is gemaakt. Een Marter kan niet in de kast komen, een uil wel. Jan Speckens, Frans Dassen en Philippe Meyer toonden zich goede uitvinders. Vervolgens geeft Harry een presentatie over Magische planten. Van Nonnenkruid tot Absint wisselen genezende krachten, hallucinerende werking, giftigheid, volksgeloof en kwinkslagen elkaar af.

Woensdag 18 december. Jenny ziet een Atalanta in de tuin in Banholt.

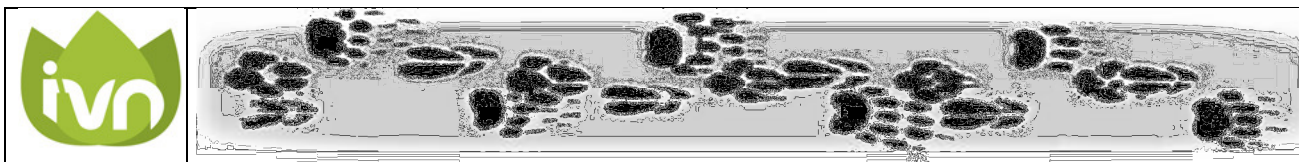
Donderdag 19 december. Een decemberdag zoals deze bijna nooit voorkomt. Ruim 15°C met een volle zon. Langs de Vloedgraaf in Nieuwstadt vliegt een mannetje Citroenvlinder. Een Blinde Bij (zweefvlieg) foerageert er op het gele Bezemskruiskruid. Tijdens een Kerstwandeling zien we een groep van 14 Grote zilverreigers op het groene gras bij het IJzerenbos (Susteren).

Zondag 22 december. Berichten in het nieuws over de nu al optredende hooikoortsverschijnselen door bloeiende Hazelaars en Elzen. Dat zien we de laatste jaren steeds vaker zo vroeg in de winter.

Maandag 23 december. Zoals meestal aan het begin van de dag even gekeken op de internetsite waarneming.nl naar wat er allemaal voor bijzondere waarnemingen zijn geweest. "Wolharige mammoet" staat er, op de Maasvlakte. "Dat kan niet", denk ik, dat is een invoerfout. Mammoeten zijn uiteraard uitgestorven dieren. Het blijkt echter om fossielen te gaan, zoals enorme kiezen en botten. De bodem van de Noordzee ligt vol met fossiele resten van dieren uit de ijstijden. Tijdens de ijstijden lag de Noordzee grotendeels droog omdat veel van het water zich bevroren in de ijskappen op het land bevond. Deze fossielen worden nu bij de zandwinning opgezogen en door mensen gevonden. De Mammoet is overigens nog niet zo heel lang geleden uitgestorven. De meest recente schattingen zijn, dat 3700 jaar geleden plaatselijk in Siberië nog Mammoeten leefden. De Mammoet is nauw verwant aan de Aziatische olifant. Hoe zat het dan ook weer met de Mastodont? Dat is toch ook zo'n voorhistorische Olifant? De Mastodont is niet nauw verwant aan de Mammoeten en Olifanten, maar ontstond uit een veel eerder afgesplitste tak. Hij leefde in Noord en Zuid-Amerika en men denkt dat ook hij pas recent (9000 jaar geleden) is uitgestorven. De laatste Mastodonten zouden nog in Zuid-Amerika hebben geleefd, toen de mensen (Indianen) daar al waren aangekomen.

Maandag 30 december. Na enige nachten met wat nachtvorst hebben we weer een zonnige dag met meer dan 10°C. In de Hubert Smeetsstraat foerageert een Honingbij op Viburnum, op de Vogelzang passeert een Atalanta of Dagpauwoog. De soort is door het felle tegenlicht niet te bepalen. Wel te bepalen aan de hand van een foto is een vrolijk gekleurde zweefvlieg met grote rode ogen, die op een werkauto plaatsneemt aan de Vogelzang. Het is een Snorzweefvlieg. Vanwege zijn geelzwarte tekening heet hij ook wel "Pyamazweefvlieg". Andere namen zijn: "Dubbelbandzweefvlieg" en "Cocacolazweefvlieg". De larven van deze zweefvlieg eten bladluizen. "E zaolig indsje en e good beginsje" wordt me toegewenst door mijn tante Lies (geboren 1931).

Woensdag 1 januari 2020. "Zaolig nowjaor, de kop vòòl haor, de kop vòòl niete, noe geun v'r 'ns good ien de waffele biete". Zo luidt een Eijdsdens Nieuwjaarsriempje. De aanhef is altijd hetzelfde, het tweede gedeelte varieert per familie (bijvoorbeeld

"dan kin v'r lekker ien de waffele biete"). Het Heuvelland (Banholt) baadt de hele dag in de zon, de Maaskant bij Eijsden zit de hele dag in potdichte mist. Het verschil is levensgroot, terwijl de afstand tussen de kerk van Breust en de kerk in Banholt hemelsbreed nog geen 7km bedraagt!

Donderdag 2 januari. Om eitjes van de Sleedoornpage te zoeken, hoeft het geen goed weer te zijn. Ik vind zo'n eitje op een Sleedoorn op de Kruisberg bij Wahlwiler. Het vlinderseizoen is begonnen!

Zaterdag 4 januari. Het record "zonder Elfstedentocht" duurt nog steeds voort. Dat wil zeggen dat het vandaag al 23 jaar geleden is dat de laatste tocht is verreden. Het vorige record was ruim 22 jaar tussen 1963 en 1985.

Mariëlle uit Moerslag ziet 4 Everzwijnen rennen vanaf de bosrand richting Libeek.

Zondag 5 januari. Gerlachuskermis in Banholt. In de kerk worden gewijd brood en gewijd zand uitgedeeld. Bij een landelijke plantentelling gedurende de afgelopen week werden er 571 soorten bloeiende wilde planten gemeld. Het Madeliefje werd het meeste aangetroffen. In het Eijsdens heet dit bloemetje "Mejheudsje" (uitgesproken met korte "e"). Met dank aan Marianne. Bij het Meertens-instituut gaat men ervan uit, dat het bloemetje zijn naam niet aan de maand mei te danken heeft, maar aan "wei" (weide). Dit zou dan ook de korte Eijsdense klinker kunnen verklaren.

Maandag 6 januari. Volgens het Kerstverhaal hebben de 3 Koningen (Wijzen) de Kerststal nu bereikt. Wij kennen ze onder de namen Caspar, Balthasar en Melchior. Volgens een veel latere legende was er nog een 4e Koning onderweg (Artaban), maar deze werd steeds opgehouden omdat hij onderweg goede daden moest doen. Een apart verhaal, dat lang heeft gecirculeerd.

De Narcissen ("Tehloeze") aan de Catharinastraat in Oost zijn in ieder geval niet te laat. Ze staan al volop in de knop.

Dinsdag 7 januari. Aan de Catharinastraat bloeit de eerste Narcis.

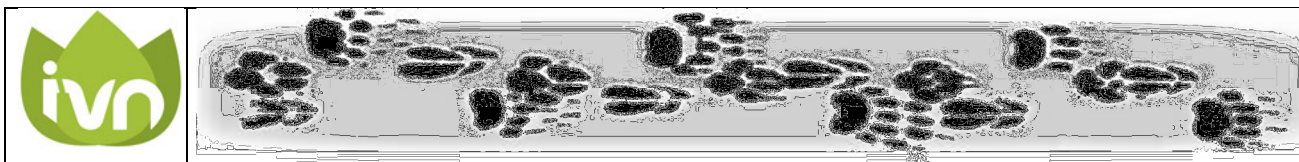
Woensdag 8 en donderdag 9 januari. Superzachte dagen met 12 à 13°C.

Vrijdag 10 januari. Volle Maan met gedeeltelijke verduistering. De nacht lijkt minder donker door het zonlicht, weerkaatst door de Maan.

Zondag 12 januari. Nieuwjaarswandeling IVN Maastricht over de Lage en de Hoge Fronten. Maastricht was na de Middeleeuwen omgeven door omvangrijke vestingwerken, waarvan gelukkig een gedeelte bewaard is gebleven. In de lage Fronten bevinden zich waterpartijen, waar ook de Bever zich thuis voelt. In de droge Hoge Fronten zien we de aangebrachte voorzieningen voor de natuurlijke populatie Muurhagedissen. Ook zien we de poelen van de Vroedmeesterpad. Het uitzicht op de Sint Lambertuskerk is werkelijk schitterend. Naderhand genieten we van het aangeboden drankje in Lumière.

Woensdag 15 januari. Weer is "alles" door elkaar gewaaid op straat en in de tuinen door de stormachtige wind. Het blijft superzacht met 13 à 14°C en vele bloeiende Narcissen langs de Catharinastraat.

Donderdag 16 januari. Bezoek aan het Natuurhistorisch Genootschap, Kring Roermond. Pim Lemmers geeft een lezing over rivierkreeften in Nederland en Ton Lenders over reptielenonderzoek in het Meinweggebied, en wat er daarbij verder voor dieren worden aangetroffen.

Pim behandelt het feit, dat er inmiddels 8 soorten uitheemse zoetwaterkreeften in onze wateren worden aangetroffen, die de Europese soort bijna volledig hebben verdrongen. Verder is de Wolhandkrab er nog bij gekomen. Met Pim kan ik bespreken dat in de Maas in Eijsden ook al vroeg (rond 1970) Gevlekte Amerikaanse rivierkreeften werden aangetroffen (ook door ondergetekende). Verder is interessant te vermelden, dat de plek waar ongeveer "d'n Diekke Sjtèèn" was gelegen, in de Middeleeuwen werd aangeduid als "Creefcoul". Het straatje onderaan de Diepstraat, richting kasteel, heette de "Kreeftkuylstraat". De meeste huizen langs deze straat, van Eijsden richting Laag-Caestert, zijn afgebroken toen het kasteel werd gebouwd.

Ton Lenders vertelt over het onderzoek naar reptielen in de Meinweg. Het Meinweggebied bij Roermond is een uniek terrassenlandschap. Er komen de Adder, Gladde slang, Zandhagedis, Levendbare Hagedis en de Hazelworm voor. Bij het onderzoek worden er metalen plaatjes neergelegd, soms met wat hooi eronder en soms ook met een ingegraven houten kistje (zoals voor wijnflessen). De uitkomst van het onderzoek is, dat er op plekken waar vroeger ooit akkertjes zijn geweest, meer reptielen voorkomen. Door de rijkere grond in vergelijking met de armere onbewerkte zandgronden, komen er op deze plekken namelijk meer verschillende planten voor en meer prooidiertjes voor de reptielen. Bij het onderzoek werden er onder de plaatjes ook soms salamanders, kikkers en padden gevonden. Vaak werden er ook Spitsmuizen en andere soorten muizen aangetroffen (12 soorten) en mierennesten van allerlei soorten.

Vrijdag 17 januari. Niels en Kay vertegenwoordigen Oost-Maarland en Eijsden op het LVK (halve finale) met de "Vastijelaoves-cramignon". Uiteraard is de cramignon in Eijsden de kenmerkende Bronk-muziek. Elders wordt de cramignon ook met kermissen gedanst. In 1937 was er in Gulpen een ceremonie voor de overleden "Kermisman" (een aangeklede stropop). Er was een nagespeelde uitvaartstoet en de pop werd verbrand. Daarna was er "Groot cramignon en aansluitend bal" (let op het taalgebruik). Nu zouden we opschrijven "grote cramignon". Een film van deze cramignon in Gulpen is op internet terug te vinden. Nog verder terug in de tijd (1575) was er sprake van een zekere Odilia uit de Rue du Péry in Luik. Ze had haar huis tot kroeg gemaakt, zich in mannenkleden verkleed om carnaval te vieren en leidde 3 dagen lang de cramignon door de wijk. De (kerkelijke) overheid was er destijds niet blij mee. In Maastricht sprak men met de carnaval (ook nu nog) van een cramignon vanaf de Vrijthof. Of dit betrekking had op de kettingdans of meer op het gearmd achter de muziek aan hossen is niet geheel duidelijk. Het lijkt erop dat de reidans ook in Maastricht is gedanst.

Zaterdag 18 januari. De bocht in de Bukel is weer geel gekleurd van de Winterakoniën. In Nederland is deze plant, net als het Sneeuwklókje, in de Middeleeuwen ingevoerd als Stinzenplant. De mensen vonden de bloemen mooi om deze rond bepaalde gebouwen aan te planten.

Maandag 20 januari. "Blue monday". Het is inderdaad geen vrolijke dag, maar wie gisteren bij het 66-jarig jubileum van de Boemelère in Banholt is geweest, moet genoeg positieve gevoelens hebben opgedaan om de winterdip door te komen. Er wordt een zeer hoge luchtdruk gemeten (Maastricht 1049 hPa oftewel hectopascal).

cal). We moeten terug naar 26 januari 1932 voor vergelijkbare waarden. Het is rustig weer, maar grijs en mistig. Hoge druk hoeft dus niet altijd stralend weer te betekenen. De meeste mensen zullen er weinig van gemerkt hebben.

Dinsdag 21 januari. Stevige vorst (-5.4°C, aan de grond zelfs -7.1°C). Plaatselijk in Limburg is het de hele dag zeer mistig, op andere plaatsen is er een stralende zon. In Ell is er sprake van een ijsdag in de mist (maximum -0.1°C). De mist en de laagstaande zon hinderen het wegverkeer.

Donderdag 23 januari. Excursie IVN Eijsden, met Peter naar De Vondst in Heerlen. We zien bij Restaura onder andere hoe uit klompen roest (corrosie) nog herkenbare voorwerpen gehaald worden, zoals zwaarden. Ook zien we hoe uit scherven nog beschilderde borden en allerlei potten gereconstrueerd kunnen worden. Verder bezoeken we de expositie "Mapping the Mountains" over de geschiedenis van de cartografie. Op de expositie is ook een kopie van de Peuteringer Kaart te zien. Dit is een schematische Romeinse wegenkaart van Europa.

Zondag 26 januari. Uitroepen Prins Carnaval in Maastricht bij mooie zon.

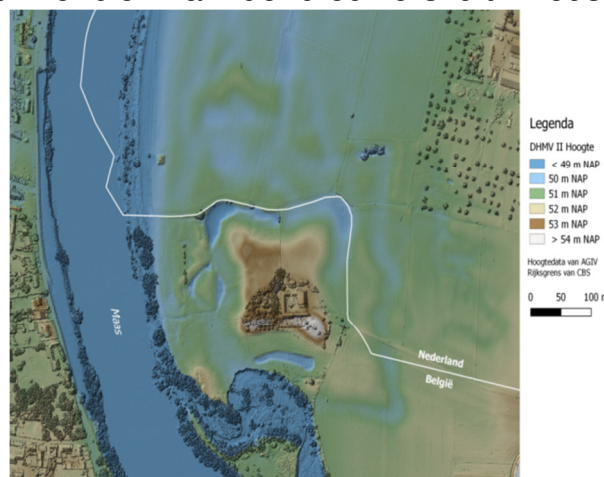
Dinsdag 28 januari. In de avond een grote Das (verkeersslachtoffer) onderaan de Banholtergrubbe aan de weg naar Herkenrade (Langsteeg). Naast de verharde wegen hebben ook de meeste landwegen een naam. De Das lag ter hoogte van het punt waar de Biesengrubweg op de Langsteeg uitkomt. De Banholtergrubbe heet onderaan de Trichterweg en de zijweg van de grubbe naar de groeve heet Kersboomkensweg. Ook dit onderwerp is een studie waard!

Vrijdag 31 januari. Alweer een superzachte dag met een harde wind (maxima van tegen de 13°C).

Zaterdag 1 februari. In de ochtend regent het pijpenstelen. De waterbuffer onderaan de Banholtergrubbe staat geheel vol met water. In de Mozartstraat bloeit al de Iberis (Scheefbloem) met witte bloemen. De Winterakonieten op de Bukel kleuren de hele binnenbocht geel.

Zondag 2 februari. Maria Lichtmis, het eigenlijke einde van de Kerstperiode. Artaban, de 4e koning uit de late legende bij het Kerstverhaal heeft de stal nog niet bereikt. Volgens de verteller van de legende zou het nog 33 jaar duren eer hij zijn doel bereikte.

Maandag 3 februari. Het nieuwe Basterddikke bier van de brouwers uit Breust wordt in Nieuwstadt door ondergetekende als afscheidscadeautje gegeven. Het oude Eijdsense kersenras op hoogstam heeft dan ook een rijke historie, teruggaand op de "Abesse de Moulant" en op de vroegere Eijdsense Kersenmarkt op het Stationsplein. De smaak is authentiek. In de avond een lezing van Frank Hovens over het Spaanse Fort Navagne dat tijdens de 80-jarige oorlog was gelegen langs de Maas bij de monding van de Berwijn. Het fort werd na allerlei machtswisselingen tussen Spanje en Frankrijk in

Hans Erren - Eigen werk, CC BY-SA 4.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?c>

1702 definitief afgebroken door de Maastrichtenaren en de stenen werden afgevoerd naar Maastricht.

Over de herkomst van de naam Navagne (of "Elven") is al veel geschreven waarbij sommige verklaringen uit de lucht gegrepen lijken. Interessant daarbij is de verklaring door de plaatsnamenman Herman Kaldenhoven ("Limburgse Toponymen"), die een Keltische oorsprong vermoedt. Navagne-Elven is een Romaans-Germaans doublet. In onze streek treden vaak Germaans-Romaanse doubletten op in plaatsnamen. Deze kunnen ook zijn ontstaan uit Keltische voorgangers. Kaldenhoven trekt een vergelijking met de riviernaam Elbe (vroeger "Elve" in het Nederlands).

Dinsdag 4 februari. Natte sneeuw met zeer dikke vlokken in Margraten en het hoge Heuvelland. Auto's worden bedekt met een witte laag plaksneeuw. Regen in Eijsden, hoor ik zeggen. Door de vele regen bedraagt de afvoer van de Maas nu 1.526m^3 per seconde. Dat is duidelijk te zien aan het verhoogde waterpeil en de snelle stroming, die boomtakken meevoert.

Woensdag 5 februari. De Maas voert inmiddels 1.660m^3 water af per seconde. Het wordt spannend of ze deze keer weer eens "op de weij" komt en de Batmuur zal bereiken. Dat is tegenwoordig zo'n beetje het criterium om te zeggen dat de Maas "oet" is. De Eijsder Beemden zullen wel hier en daar onder water lopen. Interessant is ook de situatie tussen Navagne en Laag-Caestert (de Caestertbeemden, ter plekke "de Baende" genoemd, met een "n" dus).

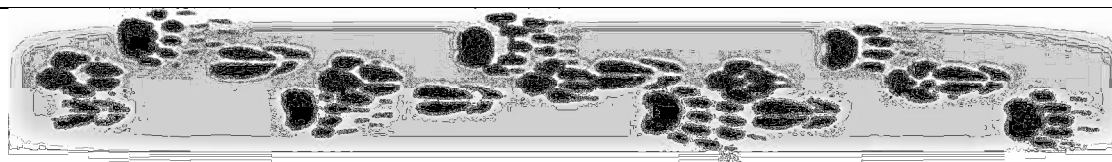
In vroeger jaren stroomde de Maas bij hoog water door de Diepstraat, Spauwenstraat, Vogelzang en Trichterweg en werden er bruggetjes gelegd. Bij de meeste mensen geldt 1926 als de hoogst bekende stand, dit komt door het plaatje op de peilschaal op de Bat. "Sinds mensenheugenis" is hierop ook van toepassing. Uit het verre verleden zijn echter nog hogere standen bekend.

Fietsend naar Maastricht zie ik dat er een stuk land bij de Waolewierd onder water staat. Ook het pad onderlangs bij het Gouvernement is deels ondergelopen. De Maas kolkte onder de "Aw Brögk" (Sint Servaasbrug) door.

Donderdag 6 februari. De Maas bij Eijsden is alweer sterk gezakt. Een oude Heugemenaar (geboren 1932) vertelt hoe vroeger bij hoog water de Maas over de Oosterweg heen stroomde. Daarna ging een deel van het Maaswater Oostwaarts om Heugem heen, vervolgens onderlangs Heer en van daar naar het spoorwegstation Maastricht. In Heugem zei men dat wanneer het hoogste waterpeil eraan kwam, dat dan het "zjoer" afkwam. Buiten het extra werk dat er aan een overstroming kleefde (bijvoorbeeld het ontruimen van kelders waar aardappelen en "sjlam" lagen), was er voor de jeugd veel avontuur te beleven. Zo werd op stelten door de ondergelopen weilanden gewaad en werden er konijnen gevangen, die naar droge stukken waren gevlucht.

Het actuele bericht is, dat er over enkele dagen een zware storm wordt verwacht. Aan het einde van deze donderdagmiddag, zo rond 17.20u, zakt de zon als een grote oranje bol achter de Montagne St. Pierre. Het was dan ook een dag met vlinderwaarnemingen (o.a. Atalanta te Wahlwiller).

Zaterdag 8 februari. Voordat we met een groep vrijwilligers (o.a. van IKL) op pad gaan voor het opschonen van de voortplantingspoelen van Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad zien we een koppel Torenvalken zitten in de galmgaten van de

kerktoren van Wahlwiller. Het opschonen van de poelen van de Geelbuikvuurpad is nodig omdat de betonnen poelen droog moeten staan op het moment dat andere soorten amfibieën voortplantingswateren kiezen. De Geelbuikvuurpad komt namelijk pas laat in het seizoen in het water. Wanneer hij een al "bewoonde" poel uitkiest, loopt hij grote kans dat zijn larven worden opgegeten door andere amfibieën zoals salamanders. Bij het leeglaten van de poelen komen we Kleine watersalamanders tegen, Alpenwatersalamanders en de grote larven (koeleköpkes) van de Vroedmeesterpad. Voor deze soort is het gewoon dat de paddenvisjes in de winter in het water vertoeven, bij de salamanders gaat het om bepaalde individuen van een populatie, die dit doen. De salamanders zijn overgezet naar een poel waar de Geelbuikvuurpad niet komt. Andere interessante waarnemingen waren de Vroege bekerzwammen op een vochtige baal hooi, een Maretak op ooghoogte en een grote Oliekever.

Zondag 9 februari. De storm "Ciara" wordt al op zondagmorgen voelbaar, zeker op het Eiland van Banholt, alwaar een stevige wandeling wordt gemaakt. In Maastricht waait een deel van het dak van een gebouw aan de Stationsstraat af. De straat moet worden afgezet. De feesttent van het Vastelaovesleedsjes Concours (LVK) in

Echt moet preventief worden ontruimd. Het is niet verantwoord om nog mensen toe te laten, zelfs het materiaal wordt in veiligheid gebracht. Gelukkig zijn de liedjesfinale met Niels en Kay en de afterparty wel doorgegaan.

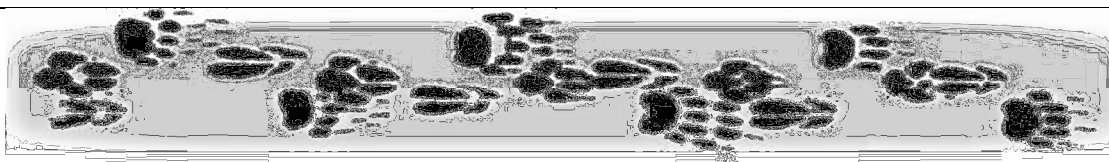
Maandag 10 februari. Het blijft stormen. Laat in de avond zelfs met buien en wat onweer. In de Bron verneem ik dat in Mheer Maretakken uit de bomen zijn gewaaid.

Dinsdag 11 februari. Tientallen Witte Kwikstaarten (Akkermennekes) op het akkertje tegenover de begraafplaats aan de Hutweg. Zoveel zijn er door mij nog nooit tegelijk gezien op zo'n kleine oppervlakte. Het zijn er wel 40.

Bij het opnemen van de toestand van de Populieren ("Canadassen") langs de Voer zie ik enkele kopjes van Muurhagedissen in de muur van de Zaagmolen. Ondanks de harde wind zijn er toch enkele hagedissen zichtbaar in de ga-

tenstenen. De februarizon lokt ze naar buiten. Later op de dag valt er tijdens onweer winterse neerslag in de vorm van hagel.

De Bevers langs de Voer doen op hun eigen manier aan natuurbeheer. Ze nemen een Populier onder handen (of beter gezegd onder tanden). Op een andere Populier groeit een grote Echte tonderzwam. Deze zwam groeit op verzwakte bomen en wordt daarom een zwakteparasiet genoemd. Kevers en sluipwespen leggen hun eitjes in het lichaam van deze zwam. De zwam is vooral bekend van het feit, dat er vanaf de prehistorie "tondel" uit werd gemaakt. Bij het maken van vuur vormde dit het gedroogde brandbare materiaal, waarin men de afgeslagen vonken liet sprin-

gen. Zelfs de ijsman "Ötzi" had 5300 jaar geleden al tondel bij zich. De tondeldoos als voorloper van de lucifers was tot in het begin van de 20e eeuw in gebruik.

Woensdag 12 februari. Een hagelbui met onweer kleurt Breust wit.

In Gelderland wordt een populatie Gallische wandelende takken ontdekt. Deze "Franse" soort werd tot nu toe nog niet gezien in België en Nederland.

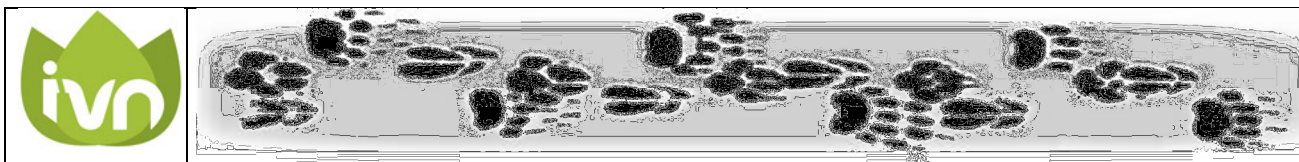
Donderdag 13 februari. Vanwege de zoektocht van de Vlinderstichting naar eitjes van de Sleedoornpage rijd ik naar de Fromberg bij Wijlre en zie ik de stormschade in het Savelsbos. "Goed voor de biodiversiteit", zegt men tegenwoordig. Een rommelig bos met omgevallen bomen is beter voor de soortenrijkdom dan een opgeruimd bos. Bij de Fromberg aangekomen, heeft de zoektocht al snel succes. We vinden 9 eitjes en zien een Haas. Vanwege de stevige winterse buien moeten we echter in de auto's gaan schuilen. Daarna vinden we eitjes op de Vrakelberg en zien diverse interessante planten, waaronder Vogelmelk. Ook zien we er huisjes van de Heideslak, platte "knoopjes". De Heideslak is een zeldzame soort en komt slechts op weinig plaatsen, verspreid door Nederland, voor. De zon schijnt even, maar er staat een zeer harde wind op deze berg. Vervolgens gaat het naar de Gele Anemoon bij Stokhem (Gronselenput). Heel snel worden er enkele van de ronde Sleedoornpage-eitjes gevonden. Ik vind daarna een langwerpige "eitje". Dit blijkt een cocon van de Meidoornoglapmot te zijn. Ook wordt er een eitje van de Meidoornuil gevonden. Vanwege de invallende duisternis en een winterse bui moeten we aan het einde van de middag stoppen. Ondanks het slechte weer toch weer een geslaagde dag! Op de terugweg passeer ik de stromende Bukelbeek.

Vrijdag 14 februari. Valentijnsdag. Beter weer voor de vrijwilligers van de Vlinderstichting. In de Piepert bij Eys worden er eitjes gevonden en ook op de Kruisberg bij Wahlwiller. Enkele zoekers horen er het gekras van de zeldzame Raaf. Ondergetekende heeft dit geluid gemist, maar hij ziet over enkele dagen wel weer de Naachraove in Eijsden als compensatie. Ik vind een steen met een bijzonder fraai groevenpatroon erin, aan alle kanten. De steen wordt aangeboden aan de specialisten om te bepalen "wat het is". Hij zal daarna zeker gaan pronken op mijn schoorsteenmantel!

Zaterdag 15 februari. Alweer een boterzacht weekeinde! De wijnmakers van Eijsden en Caestert gebruiken het zachte weer met zon om hun wijnstokken te snoeien. In de bermen van de holle Voerstraet bloeit het Speenkruid.

Zondag 16 februari. Als gevolg van de storm Dennis wordt er zeer zachte lucht aangevoerd. De Bilt breekt het eigen dagrecord met 16.7°C. In Noord-Limburg wordt het zelfs meer dan 18°C (Arcen 18.3°C). Een dag met meer dan 15°C in de winter of het voorjaar wordt een lentedag genoemd. In de avond giert de wind om de bomen van het Ursulinenpark en de

Breuster kerk. De Brandweer moet in dit weekeinde in actie komen bij de kruising Emmastraat/Breusterstraat ("Op gen End"). Daar ging een dak kapot door de rukwinden. Op de Sint Pietersberg worden door de vrijwilligers van de Vlinderstichting 98 eitjes van de Sleedoornpage gevonden! Hopelijk lukt het deze zomer om eens een volwassen vlinder van deze verborgen levende soort te zien!

Maandag 17 februari. Maria Janssen-Rutten fietst van Eijsden naar Gronsveld en ziet in de wei rechts voor De Wyert minstens 15 Grote zilverreigers. Er staat ook een Blauwe reiger bij, maar die valt bijna in het niet bij het schouwspel van de grote witte vogels.

Dinsdag 18 februari. In de Bron zwemt een grote koelekop. Dit zou een kikkervisje van het afgelopen jaar van de Groene kikker kunnen zijn. Volgens de deskundigen een verschijnsel dat heel af en toe voorkomt.

Woensdag 19 februari. Ondanks de koude wind toch Honingbijen in de zon op een Viburnum tinus (Sneeuwbal) in het Ursulinenpark.

Zaterdag 22 februari. De brandweer moet alweer een beschadigd (pannen)dak redden. Nu op de hoek Spriemenstraat/Trichterweg, van het huisje uit 1609.

Na de intocht van Prins Carnaval in Maastricht zien we veel bloeiend Klein hoefblad op weg naar de Gouden Engel op de Groene Loper.

In Mesch is het ondanks de afkoelende wind erg druk. Daar wordt Carnaval nog dorps en op zijn Zuid-Limburgs gevierd. Ongedwongen sjpas met biertjes erbij, zonder er veel over te hoeven nadenken.

Zondag 23 februari. De storm, aanvankelijk "Ellen" genoemd, maar later naamloos, zorgt ervoor dat door heel Brabant en Limburg carnavalsoptochten worden afgelast. De optocht in Maastricht gaat wel door, maar dat is dan ook de "Boonte Störrem". De optocht van Maastricht bestaat meer uit groepen mensen dan uit grote praalwagens en heeft daarom weinig last van de windvlagen. Na de optocht van Margraten is er een heuse wolkbreuk. Bij zacht weer kan het overigens méér regenen dan bij koud weer, dat is bekend.

In 1969 (veel sneeuw), 1990 (wind) en 2016 (wind) was het weer ook spelbreker. Wie herinnert zich niet carnaval 1986? De optochten gingen wel door, maar het bier bevroor op de wagens in de flessen. Het werd overdag op die zondag (9 februari) niet warmer dan -9°C bij een harde wind!

Aswoensdag 26 februari. Op de valreep van deze weerkundige winter viel er toch nog een laagje sneeuw in Limburg. De weerman Thijs omschrijft het weer als guur. In Eijsden dooit de sneeuw na enkele uren weer weg, in de heuvels blijft het langer wit.

Donderdag 27 februari. In de middag stevige buien met natte sneeuw.

Vrijdag 28 februari. De Montagne St. Pierre is nog steeds wit van de sneeuw. Ondanks het licht winterse weer besluit ik toch wat gekregen wortels van de vlinderasters uit Breust (jeu de boules baan) in de tuin aan de Vogelzang aan te planten. De manshoge Herfstasters worden aangeduid met de naam "Aster novi-belgii".

Schrikkeldag 29 februari. Goed nieuws voor de Vuursalamander. Vanwege een schimmelziekte dreigde de populatie bij Meerssen en Bunde ten onder te gaan. Men probeerde daarom alle Vuursalamanders te vangen om ze in quarantaine te plaatsen. Nu is gebleken dat er toch nog salamanders over het hoofd zijn gezien.

Deze bouwen zelf door aan een gezonde natuurlijke populatie. Genootschapsdag 110 jaar Natuurhistorisch Genootschap in Roermond. Op het programma staan 's morgens onder meer: Beekdonderpadden, Nieuwe Lieveheersbeestjes, Hellinggraslandpaddenstoelen, Kaasjeskruidkoppje, Sneeuwklompjes, Maanwaterjuffer, Geelbuikvuurpad, Obsidentify herkenningssapp.

Middagprogramma: Vogelonderzoek 95 jaar ringen Groote Peel, Adders, Zinkviooltje, Hamster, Donker pimperlauwtje, illustere natuuronderzoekers, Haften en steenvliegen. Teveel om op te noemen en voor elk wat wils. In de middag worden de aanwezigen opgeschrikt door enkele hevige rukwinden van de storm "Jorge". Een grote container op wieltjes wordt tientallen meters over het achterterrein van het schoolgebouw geblazen. Ook nu weer een zeer hoge temperatuur (14°C). Zo eindigt alweer een superzachte weerkundige winter.

Jacques Piters

Waarnemingen digitaal melden

Heb je je wel eens afgevraagd waarom er voor sommige waarnemingen een "@" staat in plaats van een "•"? De waarnemingen met een "@" worden via mail gemeld bij de redactie. Op de homepage van de IVN-website staat een knop waarmee snel en nauwkeurig waarnemingen gemeld kunnen worden bij de redactie. Ik zou zeggen: hebt wat bijzonders gezien, gebruik dan die functie (<https://www.ivn.nl/afdeling/eijsden/waarnemingen>).

PDB

2020 BIJ DRIE VROEGSTE LENTES OIT

23-FEB-2020 - Door de extreem warme winter loopt de ontwikkeling van planten vijf weken voor op de gemiddelde ontwikkeling van vijftig jaar geleden en 2,5 week voor op het gemiddelde van de afgelopen 19 jaar. Hiermee is de start van de lente gelijk aan die van 2008 en 2016 die de vroegste ooit waren. Dit blijkt uit een analyse van bloeiwaarnemingen die via Natuurkalender.nl zijn doorgegeven.

De gemiddelde temperatuur over januari en februari gaat waarschijnlijk uitkomen op 6,8 °C. Sinds 1901 en waarschijnlijk sinds de start van de eerste thermometermetingen in 1706, waren januari en februari samen niet zo warm. December 2019 was ook al zeer zacht. Het effect van deze extreem hoge temperaturen is overduidelijk zichtbaar in de natuur. Overal bloeien bloembollen en komen struiken in blad.

Wat is normaal?

Het fenologische netwerk [De Natuurkalender](#) onderzoekt hoe de timing van jaarlijks terugkerende verschijnselen in de natuur verschuift als gevolg van veranderingen in weer en klimaat. In 2001 is De Natuurkalender van start gegaan met onder andere betrokkenheid van Vroege Vogels. Vrijwilligers uit heel het land en scholieren van GLOBE Nederland registreren wanneer het eerste sneeuwklompje, het eerste speenkruid of de eerste hazelaar bloeit, maar

ook wanneer de eerste padden trekken, de eerste citroenvlinders verschijnen of de vinkenslag gehoord wordt. Deze eerste gebeurtenissen worden sterk bepaald door de temperatuur. In Nederland zijn al fenologische waarnemingen beschikbaar vanaf 1868. Vooral in de periode 1940 tot en met 1968 zijn veel waarnemingen verzameld. Deze periode, 1940-1968, beschouwen we als de normaal.

35 dagen eerder

Als we de bloeiwaarnemingen van sneeuwkllokje, hazelaar, els, gele kornoelje, klein hoefblad, sleedoorn en speenkruid dit jaar vergelijken met de normaal dan is de bloei in 2020 35 dagen eerder. Dat is dus vijf weken. Sinds 2001 waren 2008 en 2016 net zo vroeg. In 2008 was januari nog net wat warmer dan dit jaar. Januari 2016 was daarentegen met 4,8°C wat kouder dan dit jaar, maar zowel november als december 2015 waren extreem warm met een gemiddelde temperatuur van 9,9°C en 9,6°C. In 2016 begon de gele kornoelje al op 19 januari te bloeien. Dit jaar is dat 3 februari, nog steeds zeer vroeg met een normaal van 13 maart en nog twee weken vroeger dan het gemiddelde van de afgelopen 19 jaar.

Natuur in lentestand

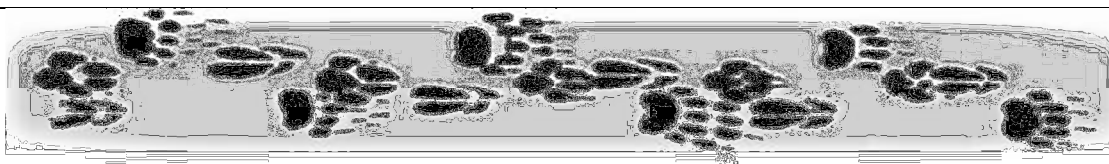
Momenteel komt sleedoorn in Nederland in bloei. Het vroegste sleedoornjaar tot nu toe was 2016 met 16 februari. Dit jaar komt waarschijnlijk uit op 25 februari. Vijftig jaar geleden was 19 april normaal. De grootste vervroeging ten opzichte van de normaal is speenkruid. De eerste bloeiwaarneming is 42 dagen, dus zes weken, eerder dan normaal. Terwijl de kalender aangeeft dat het eind februari is, staat de natuur in de stand van eind maart, begin april.

De Natuurkalender in de komende weken

De komende dagen blijven de temperaturen ongeveer vijf graden hoger dan normaal. De natuur zal dus wel ruim voor op schema blijven lopen. Help mee om deze voorsprong te kunnen duiden door ook jouw fenologische waarnemingen door te geven via Natuurkalender.nl. Dit kan anoniem of met je Nature Today-account (dan kun je in de toekomst je eigen waarnemingen terugzien). [Kijk voor de Natuurkalendersoorten in maart hier:](#)

www.naturetoday.com/intl/nl/observations/natuurkalender/nature-this-month/march (bijvoorbeeld bloei van forsythia, sleedoorn, maarts viooltje, bosanemoon, ruwe berk, fluitenkruid, bladontplooiing van meidoorn, witte paardenkastanje, trek van pad en watersalamander, eerste vinkenslag, tiftjaf, fitis, fuut eerste jong, eerste citroenvlinder, dagpauwoog, boomblauwtje). Gezien de enorme voorsprong in de natuur is het wellicht ook al interessant om de [Natuurkalenderlijst van april](#) eens te bekijken.

Arnold van Vliet en Wichertje Bron
De Natuurkalender, Wageningen University

DE MAOS

De Maos

Es sjtraks de sjluuëtelblomme bleujje,
nao sjnie en ies en sjturrengeraos,
daan gaon iech oe de wejje greujje
en zeuk e plekske aon de maos.

De Maos, ze sjtroomt dao kreungkelend wijjer
z' is ieuwe aad en altied joonk
ze gliengstart ieuwe langs mien Eësjde
en noets e gulfke 't zelfde bloonk.

Mien Eësjde zaog nog noets dat gulfke;
dat gulfke woerd nog noets gegund
te zien mie durp. De Maos en Eësjde
ze blieve vraeënd en toch twie vrun.

Sjtél roesjend kunt ze gries 't Belsj oet,
beloort gaans blij- nao 't Waels gedoons-
de wiette huiskes um de kirk
es kuukskes um de moeëderhoon.

En baw gesjrokke vaan dat sjoene
dat proeëper wiet, wat ze noets en zaog,
besjrijft ze-es wil ze langer lore-
langs Eësjde 'ne wijje baog.

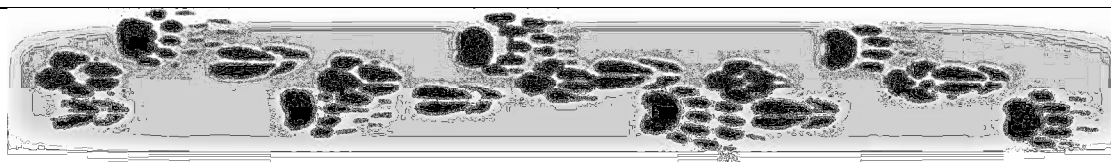
En doezend sjpääölse wiet-gries gulfkes,
gekieteld doeër 'n kiezelbaank,
ze brujje nao de wiette gieëvels
'n laoëte zannesjtraol, es daank.

Ien häöre sjpiegel blienkt daan Eësjde
mit wiette hoezer, raose bleuj,
mit hie en dao 'n roej sjeranium
en bie de sjokker e paoër keu.

En kroengp de bajäöl langs de wejje
mit sjpiechtig emm vaan rosjtig draod,
of aw versjlieëte vröuwkes rejje
gaans sjëef en bliengd en oet de maot.

En wijjer sjtroomt ze, altied wijjer,
totdat zie ens ien zie verdwijnjt,
en rappleert ziech es 't sjoenste
't sjtedsje roengd de Sint Christein.

Sjeng Theunissen

HET BESTUUR

Voorzitter: Vacature
Penningmeester: Vacature

Secretaris: Jacques Piters
Vogelzang 15
6245 BS Eijsden
✉ jacques_piters@hotmail.com
tel. 06 445 91 557

Lid: Harry Fekkers
Sint Jozefstraat 31
6245 LK Oost-Maarland

Vicevoorzitter Maarten v.d. Sande
Jekerstraat 7-A02
6211 NR Maastricht
✉ vdsandebraken@ziggo.nl
tel. 043 409 48 61

Lid Peter De Bie
Beezepool 48
6245 JK Eijsden
✉ de.wissel.ivn-eijsden@home.nl
tel. 043 409 46 77

Verenigingslokaal: "De Dassenburcht"
Kampweg 45
6247 AR Gronsveld

Werkgroepcoördinatoren/Contactpersonen:

Daslicht	Jean Creuwels	043 361 61 95
Lezingen	Bestuur	06 445 91 557
Vogels	Philippe Meijer	043 457 23 70
Wandelingen	vacature	
Korte wandelingen	An van Santen	043 409 46 72
Flora groep	Tineke de Jong	043 352 11 09
Gebouw	vacature	
Redactie Mededelingenblad	Peter De Bie	043 409 46 77

Kosten Lidmaatschap € 11,50 per persoon per jaar

Betalingen t.n.v. IVN-Eijsden:

Giro rekening: NL05 INGB 0000 927056 Onder vermelding van reden betaling.

Website: www.ivn.nl/afdeling/eijsden

Disclaimer:

De redactie wijst er nadrukkelijk op dat zij niet aansprakelijk is voor inhoud of strekking van niet-redactionele bijdragen. Met toezending van een artikel draagt de auteur uitdrukkelijk de rechten over aan de redactie. Indien nodig kan door redigeren de toegezonden bijdrage –bij voorkeur i.o.m. de auteur– worden aangepast c.q. ingekort. De redactie behoudt zich uitdrukkelijk het recht voor om artikelen zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Verschijningsdata en sluitingstermijn:

Verschijningsdata zijn:

half maart, half juni, half sept. en half dec.

De inzendtermijn voor kopij sluit op resp.

5 maart, 5 juni, 5 september en 5 december.

Kopij bij voorkeur aanleveren per e-mail:

de.wissel.ivn-eijsden@home.nl.